

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA VA MAKTAB TA’LIMI VAZIRLIGI
MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTLARI DIREKTOR VA
MUTAXASSISLARINI QAYTA TAYYORLASH VA
ULARNING MALAKASINI OSHIRISH INSTITUTI

“TASDIQLAYMAN”
Maktabgacha ta’lim tashkilotlari
direktor va mutaxassislarini qayta
tayyorlash va ularning malakasini
oshirish instituti, o‘quv va metodik ishlar
bo‘yicha prorektori
D.Z.Dustov
_____ 2026 y.

“Maktabgacha va inklyuziv ta’lim metodikasi” kafedrası

“BOLALARNI IKKINCHI TILGA O‘RGATISH
METODIKASI”
o‘quv modulidan

O‘QUV-USLUBIY MAJMUA

Ta’lim turi:

Malaka oshirish

Malaka oshirish muddati:

1 oy (100 soat)

Toshkent-2026

Annotatsiya- Ushbu o‘quv-uslubiy majmua maktabgacha yoshdagi bolalarni ikkinchi tilga o‘rgatish jarayonini samarali tashkil etishga qaratilgan. Maktabgacha ta’lim tashkilotlari pedagoglari, til o‘qituvchilari hamda bolalar bilan ishlovchi mutaxassislar uchun mo‘ljallangan bo‘lib, ta’lim jarayonida ikkinchi tilni tabiiy va qiziqarli muhitda o‘zlashtirishning amaliy ahamiyati yoritilgan.

Tuzuvchi:

MTTDMQTMOI “Maktabgacha va inklyuziv ta’lim metodikasi” kafedrası katta o‘qituvchisi M.O.Normirzayeva

Taqrizchilar:

MTTDMQTMOI “Maktabgacha ta’lim menjment” kafedrası pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) F.R.Valiyeva

Nizomiy nomidagi TDPU Maktabgacha ta’lim pedagogikasi va psixologiyasi kafedrası v.b. dotsent, (PhD) N.T.Jo‘rayeva

Malaka oshirish toifasi:

Maktabgacha ta’lim tashkiloti til o‘qituvchisi

Maktabgacha ta’lim tashkilotlari direktor va mutaxassislarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish instituti Ilmiy kengashining 2026-yil 29 yanvardagi 1-sonli qarori bilan ma’qullangan.

MUNDARIJA

I.	KIRISH	4
II.	TEXNOLOGIK XARITA	6
III.	MARZU MATN VA O‘QUV MATERIALLAR	8
IV.	O‘Z-O‘ZINI TEKSHIRISH UCHUN TEST SAVOLLARI	41
V.	MODUL YUZASIDAN MALAKA ISHI MAVZULARI	43
VI.	TARQATMA MATERIALLAR	44
VII	ATAMALAR IZOHLI LUG‘AT	46
VIII.	FOYDALANILGAN VA TAVSIYA ETILGAN ADABIYOTLAR	47

KIRISH

O‘zbekiston Respublikasining 2019-yil 16-dekabrdagi “Maktabgacha ta’lim va tarbiya to‘g‘risida” O‘RQ 595-son Qonuni, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-maydagi “O‘zbekiston Respublikasi maktabgacha ta’lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish Konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida” PQ-4312-son qarori, O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 13-maydagi “Maktabgacha ta’lim tashkilotlari faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” 391-son qarori, 2020-yil 22-dekabrdagi “Maktabgacha ta’lim va tarbiyaning davlat standartini tasdiqlash to‘g‘risida” 802-son qarori, O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 11-avgustdagi “Reabilitatsiya markaziga ega bo‘lgan davlat ixtisoslashtirilgan ko‘p tarmoqli maktabgacha ta’lim tashkilotlari faoliyatini takomillashtirishga qaratilgan O‘zbekiston Respublikasi Hukumatining ayrim qarorlariga o‘zgartirish va qo‘shimchalar kiritish to‘g‘risida” 510-sonli qarori, O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta’lim vazirining 2021-yil 12-iyuldagi “Maktabgacha ta’lim tizimida uzluksiz metodik xizmat ko‘rsatish ishlarini yanada rivojlantirish to‘g‘risida”gi 128-sonli buyrug‘i, O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta’limi vazirining 2024-yil 8-noyabrdagi “Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida malaka oshirishning “Metodik mahorat kuni” va “Metodik mahorat soati” tadbirlarini bosqichma-bosqich joriy etish to‘g‘risida”gi 362-sonli buyrug‘i, 2025 yil 29 avgustdagi “MTT pedagoglarining ish hujjatlarini tasdiqlash to‘g‘risida”gi 323-sonli buyrug‘i, ni ijrosini ta’minlash maqsadida ushbu o‘quv-uslubiy majmua ishlab chiqilgan.

Shuningdek, mazkur o‘quv-uslubiy majmua maktabgacha ta’lim tashkilotlari mutaxassislarini tayyorgarligiga qo‘yiladigan davlat talablari asosida malakasini oshirish jarayonlarining mazmunini takomillashtirish hamda ularning kasbiy kompetentligini muntazam oshirib borishni taqozo etadi. “Bolalarni ikkinchi tilga o‘rgatish metodikasi” modulining mazmun va mohiyatini ochib beradi.

Modul maqsadi: Tinglovchilarda maktabgacha yoshdagi bolalarni ikkinchi tilga o‘rgatishga oid bilimlar berish va amaliyotda qo‘llash kompetensiyalarini rivojlantirishga oid bilimlarni berish.

Kutilayotgan natijalar: Tinglovchilar ushbu modul yakunida quyidagi bilim, ko‘nikma va malakalarga ega bo‘lishlari kerak:

1. Mazkur kursni muvafaqqiyatli tugatgan tinglovchi quyidagilarni bilimlarni egallaydi:

Maktabgacha yoshdagi bolalarni ma’lum darajada ikkinchi tilda ilk so‘zlashuv malakalari rivojlantirish;

O‘rganilayotgan tilda muloqot qila olish ko‘nikmalarini shakllantirish ko‘nikmalarini rivojlantirish;

MTTda ikkinchi tilga o'rgatish uslubiyati;
MTTda ikkinchi tilga o'rgatish dasturining mazmuni;
MTTda ikkinchi tilga o'rgatishda o'yin texnologiyasi;
MTTda ikkinchi til ta'limiy faoliyatida multimedya texnologiyasidan foydalanish mavzularini yoritib berish.

Quyidagi ko'nikmalarga ega bo'ladi:

O'rganilayotgan tilda muloqot qila olish
MTTda ikkinchi tilga o'rgatish uslubiyati;
MTTda ikkinchi tilga o'rgatishda o'yin texnologiyasi ;
MTTda ikkinchi til ta'limiy faoliyatida multimedya texnologiyasidan foydalanishni amaliyotga tatbiq etish.

Quyidagi kompetensiyalar rivojlanadi:

Guruhlardagi ta'limiy-tarbiyaviy faoliyatni kuzatish va tahlil qilish;
MTTda ikkinchi tilga o'rgatish;
MTTda ikkinchi tilni o'rgatish ta'limiy faoliyati uchun kerakli jihozlar va ularni qo'llash usullarini o'rganish;
MTTda ikkinchi til o'qituvchisining ish hujjatlarini o'rganish;
MTTda ikkinchi tilga o'rgatishda o'yin texnologiyasi;
MTTda ikkinchi til ta'limiy faoliyatida multimedya texnologiyasidan foydalanish mavzulari yuzasidan taklif va tavsiyalar beradi.

TEKNOLOGIK XARITA

Vaqt	Mavzu	Jarayon	Resurs, tarqatma materiallar	Tinglovchining faoliyati
80 daqiqa	Maktabgacha yoshdagi bolalarni xorijiy tilga o'rgatishning maqsad va vazifalari (2soat nazariy)			
40 daqiqa	MTTda xorijiy tilni o'rgatishning maqsad va vazifalari	Ma'ruza, Savol-javob, Bahs-munozara. juft bo'lib ishlash	Slayd taqdimotlari, tarqatma materiallar: xorijiy tilni o'rgatishning maqsad va vazifalari qayd etilgan kartochkalar	Tinglaydilar, savol-javob, tahlil qiladilar, fikrlar bildiradilar, ma'lumotlarni yozib oladilar, fikr mulohaza. juft bo'lib ishlash
40 daqiqa	MTTda xorijiy tilga o'rgatish uslubiyati	Bahs-munozara, juft bo'lib ishlash	Slaydlar, xorijiy tilga o'rgatish uslubiyati qayd etilgan kartochkalar	Tinglaydilar, savol-javob, tahlil qiladilar, fikrlar bildiradilar, ma'lumotlarni yozib oladilar, fikr mulohaza. juft bo'lib ishlash
80 daqiqa	Maktabgacha yoshdagi bolalarni xorijiy tilga o'rgatish dasturining mazmun-mohiyati. (2soat amaliy)			
40 daqiqa	MTTda xorijiy tilga o'rgatish dasturining mazmuni	Ma'ruza, Bahs munozara. juft bo'lib ishlash	Slaydlar asosida taqdimotlar. Tarqatma materiallar: xorijiy tilga o'rgatish dasturining mazmuni tarkibiy qismlari nomi qayd etilgan kartochkalar	Tinglaydilar, savol-javob, fikrlar bildiradilar, ma'lumotlarni yozib oladilar, fikr mulohaza, juft bo'lib ishlash
40 daqiqa	MTTda xorijiy tilga o'rgatishda o'yin texnologiyasi	Bahs-munozara, juft bo'lib ishlash	Slaydlar, xorijiy tilga o'rgatish uslubiyati qayd etilgan kartochkalar	Tinglaydilar, savol-javob, tahlil qiladilar, fikrlar bildiradilar, ma'lumotlarni yozib oladilar, fikr mulohaza, kichik guruhlarda ishlash
80 daqiqa	Maktabgacha yoshdagi bolalarga xorijiy tilni o'rgatishda innovatsion yondashuvlar (2soat amaliy)			
40 daqiqa	MTTda xorijiy til ta'limiy faoliyatida multimedia texnologiyasidan foydalanish.	Ma'ruza, Savol-javob, Bahs-munozara. juft bo'lib ishlash	Slayd taqdimotlari, tarqatma materiallar: multimedia texnologiyasidan foydalanish.	Tinglaydilar, savol-javob, tahlil qiladilar, fikrlar bildiradilar, ma'lumotlarni yozib oladilar, fikr mulohaza. uft bo'lib ishlash
40 daqiqa	MTTda xorijiy til ta'limiy faoliyatida multimedia texnologiyasidan foydalangan holda yangi so'zlar, harakatli o'yinlar, harakatli qo'shiqlar o'rgatish.	Bahs-munozara, juft bo'lib ishlash	Slaydlar, harakatli o'yinlar, harakatli qo'shiqlar yozilgan disklar	Tinglaydilar, savol-javob, tahlil qiladilar, fikrlar bildiradilar, ma'lumotlarni yozib oladilar, harakatli o'yinlar, harakatli qo'shiqlar o'rganadilar.

Vaqt	Mavzu	Jarayon	Resurs, tarqatma materiallar	Tinglovchining faoliyati
80 daqiqa	Guruhlardagi ta'limiy-tarbiyaviy faoliyatni kuzatish va tahlil qilish (ko'chma 2 soat)			
40 daqiqa	Katta guruhlarda xorijiy til ta'limiy faoliyati uchun kerakli jihozlar va ularni qo'llash usullarini o'rganish	ta'limiy faoliyatini kuzatish	Slaydlar asosida taqdimotlar. Tarqatma materiallar: ta'limiy faoliyatini ishlanmasi	Tinglaydilar, savol-javob, fikrlar bildiradilar, ma'lumotlarni yozib oladilar, ta'limiy faoliyat bo'yicha fikr mulohaza bildiradilar.
40 daqiqa	Maktabga tayyorlov guruhida xorijiy til ta'limiy faoliyati uchun kerakli jihozlar va ularni qo'llash usullarini o'rganish.	ta'limiy faoliyatini tahlil qilish	Slaydlar asosida taqdimotlar. Tarqatma materiallar: tahlil varaqasi	Tinglaydilar, savol-javob, fikrlar bildiradilar, ma'lumotlarni yozib oladi, tahlil bo'yicha fikr mulohaza bildiradilar.
80 daqiqa	MTTda xorijiy tilni o'rgatish ta'limiy faoliyati uchun kerakli jihozlar va ularni qo'llash usullarini o'rganish (ko'chma 2 soat)			
40 daqiqa	Katta guruhlarda xorijiy til ta'limiy faoliyati uchun kerakli jihozlar va ularni qo'llash usullarini o'rganish.	Bahs munozara: kerakli jihozlar va ularni qo'llash usullarini o'rganish	Slaydlar asosida taqdimotlar. Tarqatma materiallar: kerakli jihozlar va ularni qo'llash usullari	Tinglaydilar, savol-javob, hujjatlarni o'rganadilar, tahlil qiladilar, fikrlar bildiradilar, ma'lumotlarni yozib oladi, fikr mulohaza.
40 daqiqa	Maktabga tayyorlov guruhida xorijiy til ta'limiy faoliyati uchun kerakli jihozlar va ularni qo'llash usullarini o'rganish.	Bahs munozara: kerakli jihozlar va ularni qo'llash usullarini o'rganish	Slaydlar asosida taqdimotlar. Tarqatma materiallar: kerakli jihozlar va ularni qo'llash usullari	Tinglaydilar, savol-javob, hujjatlarni o'rganadilar, tahlil qiladilar, fikrlar bildiradilar, ma'lumotlarni yozib oladi, fikr mulohaza.
80 daqiqa	MTTda xorijiy til o'qituvchisining ish hujjatlarini o'rganish (ko'chma 2 soat)			
40 daqiqa	MTTda til o'qituvchisining mashg'ulot jadvali va ish rejasining mazmunini o'rganish.	Til o'qituvchisining mashg'ulot jadvali va ish hujjatlarini o'rganish.	Ish hujjatlarini o'rganish.	Tinglaydilar, savol-javob, hujjatlarni o'rganadilar, tahlil qiladilar, fikrlar bildiradilar, ma'lumotlarni yozib oladi, fikr mulohaza.
40 daqiqa	MTTda til o'qituvchisining mashg'ulot ishlanmalarining mazmunini o'rganish.	Mashg'ulot ishlanmasini juft bo'lib o'rganish	Mashg'ulot ishlanmasi	Tinglaydilar, savol-javob, fikrlar bildiradilar, ma'lumotlarni yozib oladilar, fikr mulohaza, juft bo'lib ishlash

MA'RUZA MATNI VA O'QUV MATERIALLARI

1-Mavzu: Maktabgacha yoshdagi bolalarni xorijiy tilga o'rgatishning maqsad va vazifalari (80 daqiqa)

Reja:

1.MTTda xorijiy tilni o'rgatishning maqsad va vazifalari

2. MTTda xorijiy tilga o'rgatish uslubiyati

Tayanch so'z va atamalar: Xorijiy til, ona tili, til va muloqot, maktabgacha ta'lim, jarayon, ikkinchi til, til o'qituvchisi, to'g'ri talaffuz, nutq, lug'atni boyitish, metodik ishlanma, metodik tavsiyalar, metodik mahorat kuni, metodik mahorat soati.

1.MTTda xorijiy tilni o'rgatishning maqsad va vazifalari

Farzandlarimizning jahon sivilizatsiyasi yutuqlarini egallab olishlari uchun biz, kattalar, ularga birinchi navbatda ona tilini egallab olishlarida yordam berishimiz va uning negizida xorijiy tillarini, o'rganishga qiziqish va xohish uyg'otishimiz zarur.

O'zbekistondagi maktabgacha ta'lim tashkilotlarida va maktablarida bolalarga xorijiy tilni o'rgatishning vazifasi, eng avvalo, amaliy ahamiyatga ega, ya'ni ona tilidan boshqa tildagi nutq faoliyatida ishtirok etish ko'nikmalarini shakllantirishdan iborat. Shu tufayli tarbiyachilar va pedagoglar uchun nutq faoliyat turi sifatida nimalardan iboratligini, fikrlar tug'ilishi va qabul qilinishi qanday ro'y berishini, «odamlar o'rtasida muloqot» o'rnatish «jarayoni» qanday ro'y berishini va aynan qanday sabablar insonning fikr bildirilishini, xususan, uning xorijiy tilda fikr bildirishini keltirib chiqarishini bilish juda muhimdir.

O'zbekiston Respublikasining ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo'yiladigan davlat talablarida 5-7yoshdagi bolalarga "Nutqida xorijiy so'zlarni qo'llaydi" kutilayotgan natija belgilangan.

MTTda katta va maktabga tayyorlov guruhlarida 2-tilni o'rgatish ta'limiy faoliyati olib borilishi "Ilk qadam" DO'Dda ko'rsatilgan.

O'zbekistondagi ta'lim boshqa tillarda olib boriladigan maktablarda maktabgacha ta'lim tashkilotlarida davlat tilini o'rgatish bo'yicha mashg'ulotlar tashkil etilishi 1990 yilda O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Davlat tili to'g'risida"gi qonunini amalga oshirish davlat dasturi to'g'risida"gi Qarori, 1993 yilda "Lotin yozuviga asoslangan o'zbek alifbosini joriy etish to'g'risida"gi Qonun, 1995 yilda "Davlat tili haqida"gi qonunning yangi tahriri, 1996 yilda ushbu qonunni amalga oshirishga qaratilgan davlat dasturiga tegishli o'zgartirishlar kiritish haqidagi Qarorlarning qabul qilinishi o'zbek tilini yanada rivojlantirish uchun qo'yilgan muhim qadamlar bo'ldi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 21-oktabrdagi “O‘zbek tilining davlat tili sifatidagi nufuzi va mavqeini tubdan oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-5850-sonli Farmoni ona tilimizni asrab-avaylash va yanada rivojlantirish, mamlakatimizda davlat tilini to‘laqonli joriy etishni ta‘minlash, ta‘lim muassasalarida davlat tilini o‘rgatish va uni bilish darajasini baholash tizimini yanada takomillashtirishga qaratilganligi bilan o‘zbek tilining taraqqiyotida yangi sahifalarni ochdi. O‘zbek tili va milliy adabiyotimizni ulug‘lash, uning boy xazinasini, tarovati va nafosatini yosh avlodga yetkazish maqsadida yurtimizda atoqli shoir va adiblarimiz nomidagi ijod maktablari tashkil etildi. Farmonda o‘zbek tilining mamlakatimiz hududida istiqomat qiluvchi barcha millatlar va elatlar tomonidan o‘rganilishi uchun qulay shart-sharoitlar yaratib berish masalalariga ham alohida e‘tibor qaratilgan bo‘lib, uning ijrosini ta‘minlash uchun o‘zbek tilidan tuzilgan dasturlar yanada takomillashtirildi, jumladan maktabgacha ta‘lim tashkilotlarida rus guruhlarida o‘zbek tilini o‘rgatish ta‘limiy faoliyati uchun dastur mazmunan va metodik tomondan tubdan yaxshilandi.

O‘zbekistondagi maktabgacha ta‘lim tashkilotlarida va maktablarida bolalarga 2-tilni o‘rgatish vazifalarning davomi sifatida O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 19-maydagi “O‘zbekiston Respublikasida xorijiy tillarni o‘rganishni ommalashtirish faoliyatini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-5117-son va Vazirlar Mahkamasining shu sanadagi “Xorijiy tillarni o‘rganishni ommalashtirishni samarali tashkil etish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 312-son qarorlari qabul qilindi, “Vazirlar Mahkamasi huzurida xorijiy tillarni ommalashtirish agentligi” tashkil etilib unga ko‘plab vazifalar yuklatildi.

Qarorlar ijrosiga binoan “Chet tilli (ingliz, fransuz, nemis va b.) bo‘yicha uzluksiz ta‘lim tizimi uchun o‘quv dasturlarini tayyorlash, mavjudlarini takomillashtirish uchun Ta‘lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasi Maktabgacha ta‘lim, Xalq ta‘limi hamda Oliy va o‘rta maxsus ta‘limi vazirliklari hamkorligida 34 nafar ingliz, nemis va fransuz tili fani mutaxassis olimlari, tajribali mutaxassislardan iborat ekspertlar guruhi tashkil etildi. Ular ko‘magida chet tili fanlaridan yagona konsepsiya va ta‘lim turlari bo‘yicha alohida o‘quv dasturlari tayyorlandi hamda Ta‘lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasi portaliga joylashtirildi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarga xorijiy tilni o‘rgatishdan maqsad ma‘lum darajada xorijiy tilda ilk so‘zlashuv malakalari rivojlantirish, o‘rganilayotgan tilda muloqot qila olish ko‘nikmalarini shakllantirish.

Maktabgacha yoshdagi bolalarga xorijiy tilni o‘rgatishning vazifalari:

Ona tilidan boshqa tildagi nutq faoliyatida ishtirok etish ko‘nikmalarini shakllantirishdan iborat

Hissiylikni shakllantirish chet tilini obrazli idrok etish

Bolalarning dunyoqarashini kengaytirish

Har bir bolaning yoshiga bog'liq qobiliyatlari va qobiliyatlarini to'liq ochib berish uchun sharoit yaratish.

Bolalarni xorijiy tilini o'rganishga qiziqtirish.

O'qituvchi va bolalarning birgalikdagi faoliyati davomida o'yin, tasviriy(so'zli usullar), musiqiy(qo'shiq aytish) usullardan foydalanadi.

Psixologiyada til insoniy muloqotda qo'llaniladigan belgilarning (tovushlar, so'zlar, iboralar, ayrim elementlarni birlashtirish va o'zlashtirish qoidalari) eng muhim tabiiy tizimi sifatida tushuniladi. Nutq esa — insonlarning tildan ta'lim olishi, ya'ni axborotni qabul qilish va uzatishda foydalanish jarayoni sifatida tushuniladi.

Ta'lim amaliyotida «til» so'zi qo'llanilganida ko'pincha til bilan birga nutq ham tushuniladi. Bu shu bilan izohlanadiki, bola nutqi undan tashqaridagi til tizimi bilan belgilanadi. U nutqni egallar ekan, mohiyatan ushbu til tizimi mavjudligining qoida va usullarini ham egallaydi. Va yana: kishilarning nutqiy muloqotini muayyan miqdordagi so'zlarni va ushbu til qoidalarini bilishsiz, muayyan mazmunni ifodalash uchun ushbu so'zlarni bir-biriga bog'lash ko'nikmalarisiz tasavvur qilib bo'lmaydi. Shunday qilib, til va nutq turli tushunchalar bo'lgani holda bir-biri bilan uzviy bog'langan. Til — bu «imkoniyatli muloqot vositasi», nutq yesa — «harakatdagi aynan o'sha vositalar» hisoblanadi.

Til va nutq yeng bevosita tarzda fikrlash bilan bog'langan, chunki u mohiyatan uning quroli hisoblanadi. Faylasuflar aytganlar: «Til ong kabi qadimiydir; til boshqa kishilar uchun va shu bilan birga mening o'zim uchun ham amalda mavjud bo'lgan haqiqiy ongdir va ongga o'xshab til faqat ehtiyojdan, boshqa kishilar bilan muloqot qilish zaruratidan paydo bo'ladi».

Til insonga aqliy faoliyatni rejalashtirish, aqliy say-harakatlar natijalarini kelgusi avlodlarga qoldirish imkonini beradi. Insonning o'z o'tmishi va buguni haqida bilganlari, uning kelgusida qoldiradigan bilimlarining barchasi til orqali amalga oshadi. Dunyoqarashlar, ma'naviy va estetik ideallar, axloq meyorlari — bularning barchasi til va nutqiy muloqot orqali yuzaga keladi. Shu sababli tilning vazifalaridan biri fikrni rasmiylashtirish, uni moddiy ifodalashdan iboratdir; «Tashqi nutq — fikrni so'zga aylantirish, uni moddiylashtirish jarayonidir»⁷. Shundan fikr nutqning psixologik omili bo'lib xizmat qiladi, fikrni boyitish yesa nutqiy rivojlanishning sharti hisoblanadi. Ma'lumki, nutq - «nutqiy fikr»ning u yoki bu til ko'rsatkichlarida o'z ifodasini topishiga, keyinchalik yesa uning tashqi nutqda, ya'ni og'zaki va yozma nutqda amalga oshirishga o'tish jarayonidan iboratdir.

Til — bu... Til — bu muayyan sharoitlarda, vaziyatlarda muloqot qilish vositasi hisoblanadi.

Nutq — bu...kishilar o‘rtasida o‘qish uchun, ya’ni axborotni qabul qilish va uzatish uchun tildan foydalanish jarayonidir

Tashqaridan kuzatiladigan nutqiy harakatlar ko‘plab chuqur psixologik holatlar bilan bog‘liq. Insonning gapirishi uchun qandaydir sabablar — ehtiyojlar zarur, ularning umumiyligi nutqiy ta’lim motivatsiyasi deb ataladi.

Bola tilini kattalar va o‘z tengdoshlari bilan birgalikdagi faoliyatda ishtirok yetish uchun o‘rganadi, buning uchun yesa unga nimalar deyishayotganini tushunishi va o‘zi ham gapirishi lozim.

Bunda ona tili (bizning holatimizda — o‘zbek tili) va rus tilini o‘rganishning motivatsion asoslari turlicha bo‘ladi. Boshqa tildagi nutqni o‘rganishning asosiy motivatsiya manbai -bu muloqotga bo‘lgan ehtiyojdir. Nutq harakatlarini muvaffaqiyatli qo‘llash bu ehtiyojni qondiradi va asta-sekin nutqiy axloq mahoratini oshiradi. Rus tili yesa aynan shunday motivatsion asoslarda faqat bolaning atrofida ikki til vositasida muloqotga ehtiyojni yuzaga keltirgan holdagina kuchayadi. Shu sababli bolalarda o‘z fikrlarini rus tilida tuzish va bu tildagi nutqni tushunishga ehtiyojni yaratish o‘zbek bolalari uchun ruscha nutqni rivojlantirishning muhim metodik sharti hisoblanadi.

Bola ona tilini o‘zlashtirar ekan, o‘z ongida tegishli til qurilmasini shakllantiradi. O‘zbek oilalaridagi bolalarda tabiiyki, o‘zbek tili qurilmasi shakllanadi. Bola ona tilini egallash orqali hali to‘liq bo‘lmagan til qo‘rilmasidan foydalanishga o‘rganadi, chunki u hali so‘zlarning ma’nosini, ularning qanday qilib to‘g‘ri talaffuz yetilishini bilmaydi; u hali grammatikani to‘liq o‘zlashtirmagan. Shuning uchun bola o‘ziga moslashtirilmagan matnlarni, masalan kattalar o‘rtasidagi suhbatni qabul qilar ekan, sekin-asta o‘z til qurilmasining yetarli yemasligi bilan bog‘liq muayyan qiyinchiliklarga duch keladi, va nutqni so‘zma-so‘z qabul qilmaslikka o‘rganib qoladi. Aslini olganda, o‘z tilini to‘liq o‘zlashtirib olish — bu tildan foydalanish jarayonida til qurilmasini to‘liq shakllantirish deganidir. Ko‘p martalab qaytariladigan so‘zlar yoki grammatik tuzilmalarni bola eslab qoladi va til qurilmasidagi qabul qiluvchi qismning bir elementi sifatida o‘zlashtirib oladi, keyin yesa u yaratuvchi qismga o‘tadi: bola o‘zi tuzgan so‘zlarini matnda qo‘llashni o‘rganib oladi.

Bola bilimini shakllantirgan holda xorijiy tilga o‘rganadi, shuni hisobga olishi juda muhimki, ona tilining til qurilmasi birdaniga yemas, balki til qurilmasining ayrim qismlari (fonologik tizim, grammatik tizim asoslari) shakllanib ulgurgan bo‘lsa-da, u hali nihoyasiga yetkazilmagan bo‘ladi.

Shu tufayli bola o‘z ona tilida eshitgan matnlaridan (ertak, multfilm va h.k.) bilgan tanish obrazlarga tayangan holda xorijiy tildagi matnni anchayin tez muddatda qabul qilishni o‘rganishga ya’ni yuqorida aytilgan ko‘rish obrazlariga

tayangan holda uning umumiy mazmunini ilg'ab olishga qodir bo'ladi. Biroq, bola matnни tushunsa, u darhol gapira oladi deb o'ylash noto'g'ridir.

Matn yaratishda (gapirishda) bilimini shakllantirishning ilk bosqichlarida bo'ladigan aralash til qurilmalari (bola ona tilida so'zlaydi va unga nisbatan rus tilida so'zlayotganliklarini qisman tushunadi) ishlamaydi.

Turli til qurilmalarini aralashtirib yuborish bola nutqining o'zbek tili va, ayni paytda, rus tili nuqtai nazaridan ham atrofdagilar uchun tushunarsiz bo'lishiga olib keladi. Va, bu qonuniydir: yaratilayotgan matnlar aniq bir tilga taalluqli bo'lishi lozim. Chunki ular til egalarini yaratishda qatnashmaydi, balki muloqotning boshqa ishtirokchilari beriladi.

Shu bois, o'zbek tilida ta'lim beriladigan MTTlar va boshlang'ich sinflarda xorijiy tilni o'qitishning pedagogik vazifalaridan biri, avvalo, bolaga aniq ko'rsatma berishdan iborat («Sen o'zbekcha gapir!», «endi ruscha gapir!»), toki bu bolaning tegishli tildagi nutq mexanizmini yo'lga solib yuborsin. Bu o'rinda shuni e'tiborga olish zarurki, maktabgacha va kichik yoshdagi bolalarda lingvistik tajriba yetarli yemas, buning oqibatida ular turli tillarda so'zlayotganliklarini bilmaydilar. Bir-biriga qo'shilgan nutq mexanizmi yesa o'z navbatida, ikki til tizimining interferensiyaga duchor bo'lishiga olib keladi. Shuning uchun, ikkinchidan, ta'limdagi yana muhim vazifalardan biri — interferensiya ko'rinishlarini bartaraf yeta olishdi iboratdir. Shuni unutmashlik lozimki, ikkinchi tilni o'rganishda bola o'z ona tilida matn tuzish borasidagi ayrim ko'nikmalarini o'z-o'zidan bu tilga ham ko'chirib o'tadi. Shu bilan birga ularda hali o'z ona tiliga nisbatan rasmiy yondashuv ko'nikmalari mavjud yemas. Garchi, rus tilini o'rganishga kirishishda bolalar o'z ona tilida so'zlash borasida katta nutqiy tajribaga ega bo'lsalar-da, lekin ularda o'z ona tilida fikrlarni ifodalash usullari hali yetarli yemas, shuning uchun ta'limning dastlabki bosqichida ishni ushbu ko'nikmalarni rus tiliga nisbatan ham rivojlantirishdan boshlash maqsadga muvofiqdir. Ayni paytda bolalarda o'z nutqiga, mahoratlariga tayangan holda rus tilini egallash ko'nikmalarini ham shakllantirish darkor.

Masalan, o'zbek bolalariga rus tilini o'qitishda, ularga ayrim tovushlarni to'g'ri talaffuz yetishni o'rgatish, «mujskoy» va «sredniy» rodlarda otlar va sifatlardagi foydalanishni o'rgatish zarur.

Yuqorida qayd yetilganlarni hisobga olgan holda, bizning nazarimizda, rus tili bo'yicha o'quv-metodik materiallarni tayyorlashga alohida e'tibor qaratilishi lozim. Bu materiallarda turli toifali maktablar sharoitida, ya'ni ruscha nutqi hali yetarli darajada rivojlanmagan o'zbek bolalari ham o'qiydigan ko'p millatli maktablar sharoitida vujudga kelayotgan turli bilingvizm holatlari nazarda tutilishi lozim.

Ushbu bosqichda o'zbek tilida ta'lim beriladigan milliy maktablar rus tili bo'yicha namunaviy va lokal dasturlarga, rus tili pedagoglari yesa — mazkur darslik

bo'yicha metodik qo'llanmaga egalar. Ularga qo'shimcha ravishda didaktik materiallar va tovushli qo'llanmalar tarqatiladi. Ushbu to'plamga ona tili va rus tili darslarida ham foydalanish mumkin bo'lgan qo'llanma kirmaydi. Ulardan boshlang'ich sinflarning o'quv jarayonida foydalanish imkoniyati shu bilan mustahkamlanadiki, hozirgi paytda boshlang'ich sinf pedagogi «o'z» sinfida barcha o'quv predmetlarini, shu jumladan rus tilini ham o'qitishi mumkin. Bu rus nutqiy muhitini ancha kengaytiradi va ta'lim vositalarini ishlab chiqishga nisbatan yangi yondashuvlarni talab yetadi.

Ona tilida xorijiy til mashg'ulotlari tufayli amalga oshiriladigan bolalar kitoblari bilan ishlashni ham hisobga olish zarur. Mazkur holat bir vaqtning o'zida ona tili va rus tilidagi ayrim vazifalarni o'zida jamlagan bolalar kitoblari turkumini ishlab chiqishni ko'zda tutadi. Bundan bolalar kitoblari masalan, matnlari bir vaqtning o'zida parallel ravishda ikki tilda berilgan kitoblar bo'lishi mumkin.

Yuqorida bayon yetilganlarga asoslanib, shuni aytish mumkinki, quyida keltirilayotgan ta'lim vositalari ona tili va rus tili fanlari uchun umumiy bo'lishi mumkin. Shuningdek, ular bizning nazarimizda, milliy-rus ikki tilgi shakllanadigan o'quv majmuasiga kirishi mumkin. Bu vositalar quyidagilardir:

ona tili va rus tili darslarida parallel ravishda foydalaniladigan o'quv darsliklariga oid material;(illyustratsiyalar, rasmlar, ayrim matnlar);

mavzuli suratlar;

nutqni rivojlantirishga oid mavzuli o'quv materiallari («Maktab», «Oila», «Kutubxonada» va boshqa.);

ba'zan ona tilidagi matnda yozilgan, bolalar uchun maxsus vazifa qo'yilgan rasmlar, applikatsiyalar, bo'yalishilozim bo'lgan rasmlar;

ona tili va rus tilidagi badiiy adabiyotlar;

fono- yoki gramyozuvda eshitish mumkin bo'lgan asarlar (ikki tilda);

keng yoyiladigan suratli kitoblar;

stol qo'g'irchoq teatri (dasturdagi asar personajlarigl

oid qo'g'irchoqlar bilan birga);

stol o'yinlari turkumi (loto, domino va boshqa.);

boshlang'ich sinflar dasturida ko'zda tutilgan tovushli va tovushsiz diafilmlar, slaydlar.

Ma'lumki, hayotda ikki tili individual o'zi bilgan tillarning ba'zan unisidan, ba'zan yesa bunisidan foydalanadi. Ikki tilni biluvchilar bir tildan ikkinchi tilga erkin o'ta oladilar, bunda ular ongli ravishda bir til qurilmasidan ikkinchi til qurilmasiga o'tadilar. Ana shunday o'tishni bilmaslik yesa interferensiyaviy xatoliklardan iborat bo'lgan aralash nutqqa olib keladi. Shuning uchun rus tili qurilmasini ishlab chiqishda o'qitilayotgan bolalarning avval boshdanoq biron-bir qiyinchiliksiz bir tildan boshqa tilga erkin o'tkaza olishlari haqida qayg'urish lozim.

Bunday mahorat va ko'nikmalarga darslik yordamida erishib bo'lmaydi, bu narsa muayyan ish sharoitidan kelib chiqqan holda pedagog (tarbiyachi) tomonidan amalga oshirilishi lozim. Dastlabki bosqichda ta'lim berishda bir tildan boshqasiga o'tishni o'yin sharoitida amalga oshirish maqsadga muvofiqdir, bunga yuqorida sanab o'tilgan ta'lim vositalari, shubhasiz, yordam beradi.

O'zbek tilida ta'lim beriladigan MTTlarida bolalarga xorijiy tilda so'zlashish nutqini o'rgatishdagi asosiy vazifa bu o'rganilayotgan tilda muloqot qila olish ko'nikmalarini shakllantirishdan iborat.

2. MTTda xorijiy tilga o'rgatish uslubi

Mamlakatimizdagi o'zbek tilida ta'lim beriladigan maktabgacha ta'lim tashkilotlarida 5-6 yoshli bolalarga ikkinchi tilda so'zlashish nutqini o'rgatish bo'yicha amaldagi dastur respublikadagi maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ikkinchi til o'qitilishini, psixolingvistikaga oid zamonaviy tadqiqotlar natijalari va maktabgacha yoshdagi bolalarni o'qitish metodikasini hisobga olgan holda tuzilgan.

O'zbekistondagi o'zbek tilida ta'lim beriladigan maktabgacha ta'lim tashkilotlarida maktabgacha yoshdagi bolalarga ikkinchi tilda so'zlashish nutqini o'rgatish ularning har tomonlama rivojlanishiga yordam berishi ko'zda tutilmoqda. Buning uchun til o'qituvchisi maktabgacha yoshdagi bolalarni o'qitish va tarbiyalashga oid yalpi yondashuvga rioya qilishi lozim.

O'tkazilgan tajribalar shuni ko'rsatmoqdaki, bolalarga ikkinchi tilni o'qitishga doir ishlarni 5 yoshdan boshlagan ma'qul. Ushbu davrda bolalarda bilishga bo'lgan qiziqishlar jadal shakllanadi, ular nutqiy ko'nikmalar va mahoratlarni tez va yengil o'zlashtirib oladilar.

O'zbek tilida ta'lim beriladigan maktabgacha ta'lim tashkilotlarida 5-6 yoshli bolalarga ikkinchi tilni o'rgatishni o'zbek va rus tillarini hamda bolalarga ikkinchi tilni o'rgatish metodikasini yaxshi biladigan til o'qituvchisi (tarbiyachi) amalga oshirgani maqsadga muvofiqdir.

Til o'qituvchisi nutqi bolalarning taqlid qilishi uchun namuna bo'lishi, tushunarli, fonetik va grammatik xatoliklardan xoli bo'lishi lozim. Maktabgacha yoshdagi bolalarga ikkinchi tilni o'qitishning asosiy maqsadi eng oddiy muomala vositasi sifatida tilni egallab olishdan iboratdir. Ushbu maqsadga erishish uchun til o'qituvchisi dasturiy ko'rsatmalarga muvofiq holda ta'lim jarayonida quyidagi vazifalarni amalga oshirishi lozim:

O'zbekiston tabiati va kishilarining turmush tarzi bilan tanishtirish negizida bolalarda vatanparvarlik hissini tarbiyalash;

ikkinchi tilga nisbatan barqaror qiziqishni va uni o'rganishga bo'lgan istakni ro'yobga chiqarish, nutqiy faollikni shakllantirish (o'rganilayotgan tilda gapirishni istash va gapira olish, til o'qituvchisi va o'rtoqlarining nutqlarini eshita bilish va tushuna olish);

to'g'ri talaffuzni shakllantirish; bolalarning ona tilida mavjud bo'lmagan, qattiqligi va yumshoqligi, pastligi va jarangdorligi bilan bir-biriga zid bo'lgan tovushlarga alohida e'tiborni qaratish;

bolalarning lug'atini boyitish va faollashtirish; ularning ikkinchi tilda eng kam so'z boyligini egallab olishlarini ta'minlash;

ikkinchi tildagi grammatik tuzilmalarni shakllantirish va bolalarning o'rganib olgan grammatik ko'nikmalardan o'yin jarayoni va kundalik muloqotda foydalanishlarini faollashtirish.

Bolalarning ikkinchi tildagi dialogik va monologik nutqlarini shakllantirish, ularning ataylab tayyorlanmagan boshqa tildan mustaqil ravishda foydalanishlari uchun shart-sharoitlar yaratish.

Ikki yillik o'qitish jarayonida bolalar quyidagilarni o'rganib olishlari lozim:

- ularga qaratilgan nutqni tushunish;
- berilgan savollarga javob berish va o'zi ham savol bera olish;
- xushmuomalalik shakllaridan foydalanish;
- narsani tavsiflay olish (o'lchami va sifatiga qarab);
- narsa yoki buyumning muayyan shaxsga tegishliligini ayta olish;
- o'z xatti-harakatlarini va boshqa shaxslar harakatlarini tavsiflab bera olish;
- o'zi haqida hikoya qilib berish, oila a'zolari ismlari, o'z ismi va familiyasi, necha yoshdaligi va ota-onalarining qayerda ishlashlarini aytib berish;
- maktabgacha ta'lim tashkilotidagi hayot haqida gapirib bera olish;
- syujetli rasm yoki atrof-muhitga qisqacha ta'rif berish;
- 2-8 ta gapdan matn tuza olish;
- yangi muhitda mustaqil ravishda nutqiy muloqotni o'rnatish.

Mashg'ulotlar ikkinchi tilda so'zlagan holda bir vaqtning o'zida turli shakllarda, ya'ni: suhbat, dialog, oddiy mazmunli hikoya qilish, nutqiy o'yinlar, she'rlar yodlash, jo'r bo'lib kuylash, sayohat mashg'ulotlar, rasm chizish va plastilindan o'yinchoqlar yasash kabi shakllarda o'tkaziladi.

Ko'rgazmali qurollar sifatida buyumlardan, guruhda va guruhdan tashqarida ro'y beradigan hamda yuzaga keltiriladigan vaziyatlardan; slaydlar, suratlar (mavzuli va syujetli)dan; slaydlar va diafilmlardan, tarqatiladigan materiallardan (suratli loto va h.k.); o'yinchoqlardan, maskalardan va mulyajlardan foydalanish mumkin.

Bolalar 3 yoshdan boshlab til o'rganishsa, ular uchun bu ancha qulay vaqtdir: bu yoshdagi bolalar xotira va nutq jihatidan ajralib turadi. Bolaning yoshi qancha kichik bo'lsa, uning so'z boyligi kam hamda talaffuzga bo'lgan ehtiyoj katta bo'ladi. Bolalarga til o'rgatishning har-xil metodikalari mavjud. Misol qilib aytganda, agarda oddiy kundalik sharoitimizda ko'chada, o'qishda yoki uyda chet tilida muloqot qilsak, bola uchun yaxshi natija beradi deb o'ylaymiz ammo bu ko'proq katta

yoshdagi bolalar uchun ancha samarali. Chunki ko‘p holatlarda bola bunday vaziyatda bu tilni o‘rganishga bo‘lgan qiziqishi so‘nishi mumkin. Bilamizki kichik yoshdagi bolalar ko‘proq o‘yin mashg‘ulotlariga qiziqishadi shuning uchun chet tilini o‘qitishning eng yaxshi usullaridan biri bu o‘yin. O‘rgatilayotgan mavzu o‘yin tarzida tushuntirilsa yoki takrorlantirilsa bu bola xotirasida qolishiga ancha yordam beradi.

M.Vohidov «bola o‘yinda qanday bo‘lsa, o‘sib-ulg‘aygach ishda ham ko‘pincha ko‘p jihatdan shunday bo‘ladi» (ehtiyoj , moddiy dunyoga munosabat, o‘z-o‘ziga munosabat, iroda, hissiy tuyg‘u, bilish jarayonlari), deb ta’kidlaydi. Darhaqiqat, o‘yin jarayonida bola harakatchan, g‘oliblikka intiluvchan, chaqqon va o‘tkir zehnli bo‘lsa, u albatta kelajakdagi hayotida ham bu xususiyatlarini namoyon eta oladi. Barkamol va yetuk inson bo‘lishiga zamin yaratadi va oldidan chiqqan qiyinchiliklarni yenga oladi. Ammo, buning aksi bo‘lsa, bola psixologiyasini mukammal o‘rganib chiqib, uning o‘yinlarga nisbatan foalligini, jo‘shqinligini uyg‘ota olish kerak. Shuning uchun ham bunday mushkul vazifa mahoratli pedagog zimmasida bo‘ladi.

O‘yin jarayonida katta maktabgacha yoshdagi bolalarning xorijiy tilga bo‘lgan qiziqishi shakllantiriladi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning o‘yin faoliyati jarayonida ingliz tiliga bo‘lgan qiziqishini shakllantirish quyidagi pedagogik shartlar bajarilgan taqdirda samarali bo‘ladi:

- bolaning chet el tilini o‘rganishga bo‘lgan qiziqishi va qiziqishini uyg‘otadigan qisqa muddatli ta’sir vositalarini istisno qiladigan ta’lim va tarbiya tizimini ishlab chiqish;
- ta’lim jarayonining dominant tarkibiy qismiga aylanadigan bola shaxsiyatining sifati sifatida kognitiv qiziqishni uyg‘otish;
- bolalarning individual imkoniyatlaridan kelib chiqqan holda chet tilini farqlashni o‘rgatish;
- katta yoshli maktabgacha yoshdagi bolalarga o‘yin faoliyati jarayonida xorijiy tilni o‘rgatishning yaxlit jarayonini ta’minlash.

Bu yerda quyidagi vazifalarni hal qilish kerak:

1. O‘yin jarayonida katta yoshdagi maktabgacha yoshdagi bolalarning xorijiy tilga bilim qiziqishini shakllantirishning nazariy prinsiplarini asoslash.
2. O‘yin-kulgi faoliyati jarayonida katta yoshdagi maktabgacha yoshdagi bolalarning xorijiy tilga bilim qiziqishini shakllantirish uchun maktabgacha ta’lim tashkilotidagi ta’lim jarayonining potentsial imkoniyatlarini tavsiflash.
3. O‘yin jarayonida katta yoshdagi maktabgacha yoshdagi bolalarning xorijiy tilga bilim qiziqishini shakllantirishning funksional modelini ishlab chiqish va sinab ko‘rish.

4. O'yin jarayonida katta maktabgacha yoshdagi bolalarning xorijiy tilga bilim qiziqishini shakllantirishni ta'minlaydigan pedagogik shart-sharoitlarni aniqlash.

Nazorat savollar

- 1.MTTda xorijiy tilni o'rgatishning maqsadlari nimalardan iborat?
- 2.MTTda xorijiy tilni o'rgatishning vazifalari nimalardan iborat?
- 3.Bolalarga ikkinchi tilni o'qitishga doir ishlarni necha yoshdan boshlagan ma'qul?
- 4.Bolalarga ikkinchi tilni o'rgatishda qanday usullardan foydalanadi?

2-mavzu: Maktabgacha yoshdagi bolalarni xorijiy tilga o'rgatish dasturining mazmun-mohiyati. (80 daqiqa)

Reja

1. MTTda xorijiy tilga o'rgatish dasturining mazmuni
2. MTTda xorijiy tilga o'rgatishda o'yin texnologiyasi

Tayanch so'z va atamalar: Dialogik nutq, monologik nutq, lug'at ishi, tinglab tushunish, so'zlashuv nutqi, nutqning grammatik tuzilishi, lug'atni faollashtirish, nutqning tovush madaniyati

1. MTTda xorijiy tilga o'rgatish dasturining mazmuni

Maktabga tayyorlov guruhi uchun o'zbek tilini o'rgatish ta'limiy faoliyati uchun dastur mazmuni

Nutq va til.

Tinglab tushunish

O'zbek tilini o'rganishga qiziqish namoyon qilish, tanish mavzularda kattalarning nutqini tinglash va tushunish, suhbatning asosiy mazmunini tushunish, suhbatdoshining nutqini tinglash va aytmoqchi bo'layotgan fikrini anglash, his-tuyg'ularini hurmat qilish madaniyatini shakllantirish.

Ayrim savollarga o'zbek tilida javob berish (Isming nima?, Yoshing nechada?, Qayerda yashaysan? Onangning ismi nima?, Onang qayerda ishlaydilar?, Onang kim bo'lib ishlaydilar?), o'zbek tilida tanish kichik she'rlarni va sanamalarni tinglash va tushunishga o'rgatish.

So'zlashuv nutqi

Dialogik nutq.

Nutqida xorijiy (o'zbekcha) so'zlarni qo'llash, so'zlardagi tovushlarni to'g'ri talaffuz etish(q, g', h,j), narsalar nomi, qisman ularning belgilari, soni, bajargan ish-

harakatlarini bildiruvchi soʻzlarni nutqida qoʻllash, bolalarda oʻzbek tilida maʼlum darajada ilk soʻzlashuv malakalari rivojlantirish.

Oʻzbek tili mashgʻulotlarida ikki va undan ortiq bolalar bilan oʻzaro dialogik nutqda ishtirok etish, ayrim gaplarni oʻzbek tilida mustaqil gapirish, oʻzbek tilida ayrim gaplarni bilish va muloqotda ulardan foydalanish (assalomu alaykum, bu, ism, men, sen, ol, ma, ber, rahmat, mening ismim Anvar) ayrim savollarga oʻzbek tilida javob berish (Isming nima?, Yoshing nechada?, Qayerda yashaysan?), oʻzbek tilida oilasi haqida boshqalarga soʻzlab berishga harakat qilish va oila aʼzolarining nomlarini oʻzbek tilida aytilishini bilish (buvim, buvam, oyim, dadam, akam, ukam, singlim, opam), oʻyinchoqlar (koptok, qoʻgʻirchoq, mashina, samolyot, ayiqcha va hakazo), ustki kiyimlar (atlas koʻylak, yaxtak, chopon, nimcha, koʻylak, lozim, shim, va hakazo), bosh kiyimlar (roʻmol, telpak, doʻppi, qalpoq), oila (otam- dadam, adam, onam-oyi, akam, ukam, singlim, opam, amma, amaki), hayvonlar (sigir, qoʻy, buzoq ot, tuya, boʻri, arslon, quyon) va qushlar (kaptar, musicha, qushcha, laylak, turna, qaldirgʻoch va hakazo), son-sanoq (1dan 10 gacha sanash: bir, ikki, uch, toʻrt, besh, olti, yetti, sakkiz, toʻqqiz, oʻn), sabzavotlar (sabzi, kartoshka, piyoz, pomidor, bodring, sholgʻom, sarimsoq, turp, rediska, lavlagi va hakazo), oshxona idishlari (*kosa, likopcha, lagan, choynak-piyola, chelak* va hakazo), choy idishlar (*choynak, piyola, qanddon*); ranglar(qizil, sariq, koʻk, yashil, oq, qora, jigar rang, binafsha rang), tana qismlari(bosh, soch, yuz, koʻz, tish, til, lab, quloq, burun, qosh, iyak, qoʻl, tirsak, yelka, barmoq, oyoq, yurak), kasblar (shifokor va hamshira, tarbiyachi, oʻqituvchi, tikuvchi, durodgor va hakazo), kun qismlari(“Kecha”, “Bugun”, “Ertaga”), hafta kunlari (“Dushanba”, “Seshanba”, “Chorshanba” “Payshanba”, “Juma”, “Shanba”, “Yakshanba”), yil fasllari (“Bahor”, “Yoz”, “Kuz”, “Qish”) nomlarini oʻzbek tilida aytilishini bilish, ularni farqlash va ularni toʻgʻri nomlashga, oʻzbek tilida kichik sheʼrlarni va sanamalarni mustaqil yoddan aytib berishga oʻrgatish.

Oʻyin davomida oʻzbek tilidagi soʻzlardan foydalanish, oʻzbek tilida tashkil etiladigan sahna koʻrinishlarida qatnashish malakalarini rivojlantirish.

Monologik nutq

Tanish narsalar nomi, qisman ularning belgilari, soni, bajargan ish-harakatlarini bildiruvchi soʻzlarni nutqida qoʻllash, bolalarda oʻzbek tilida maʼlum darajada ilk soʻzlashuv malakalari rivojlantirish.

Oʻzbek tili mashgʻulotlarida ayrim gaplarni oʻzbek tilida mustaqil gapirishga oʻrgatish.

Oʻzbek tilida oʻzi, oilasi haqida boshqalarga soʻzlab berishga harakat qilish va oila aʼzolarining (buvim, buvam, oyim, dadam, akam, ukam, singlim, opam) nomlarini oʻzbek tilida aytilishini bilish, tanish oʻyinchoqlar, ustki kiyimlar, bosh kiyimlar, hayvon va qushlar, sonlar, sabzavotlar, oshxona idishlari, choy idishlar,

ranglar, tana qismlari, kasblar, kun qismlari, hafta kunlarining nomlarini to'g'ri nomlash, o'zbek tilida kichik she'rlarni va sanamalarni mustaqil yoddan aytish, turli o'yinlar davomida o'zbek tilidagi so'zlardan foydalanish, o'zbek tilida tashkil etiladigan sahna ko'rinishlarida qatnashishlarini rag'batlantirish.

Lug'at ishi

Bolalarning atrof-olam hodisalari haqidagi bilimlarini aniqlash, o'zbek tilida nutq boyligini oshirish, so'z urg'usini o'z o'rnida ishlatib, so'zlarni to'g'ri ayta olish maqsadida "Mening qadrdon O'zbekistonim", "Mening shahrim – mening mahallam", "Men va mening oilam", "Men va mening do'stlarim", "O'yinchoqlar", "Qushlar.", "Hayvonlar", "Oltin kuz", "Sabzavotlar, mevalar", "Havo, suv va yer usti transporti", "Ko'cha harakati", "Qish", "Mavsumiy kiyim-bosh va poyafzal", "Vatan himoyachilari kuni", "Men va mening badanim", "O'zbekistonning buyuk arboblari", "Bahor", "Koinot", "Mening uyim", "Mebel", "Idishlar", "Maishiy asboblari", "Yil fasllari", "Kun qismlari" suhbatlar tashkil etish bilan o'rganilayotgan mavzulardagi sodda, oson talaffuz etiladigan so'zlarni to'g'ri ayta bilishga o'rgatish.

Lug'atni faollashtirish.

Bolalarning yangi so'zlardan foydalanish va ma'nosini bilishga bo'lgan istaklarini rag'batlantirish. Bolalarga buyumlarning nomlarini to'g'ri aytish, bir-biri bilan qiyoslashga, farqlarini aniqlashga o'rgatish orqali lug'at boyligini oshirishda davom etish. Masalan, buyumlarning shakli, rangi, sifati, o'lchovi va vazifalarini anglatuvchi so'zlarni o'rgatishda davom etish.

Buyumlarning qaysi nimadan yasalganini bildiruvchi so'zlar (chinni loy, metall, plastmassa)ni o'zlashtirib borishlariga ahamiyat berish. Bolalarda o'zbek tiliga nisbatan muhabbat, to'g'ri gapirishga o'rganish istagini tarbiyalash va mustahkamlash.

Nutqning grammatik tuzilishini shakllantirish

Bolalarni o'zbek tilida so'zlashganda grammatik jihatdan to'g'ri nutqini tarbiyalashda davom etish. Bolalarga o'z nutqi va boshqalar nutqidagi kamchiliklarni payqash va ularni bartaraf etishga intilish va chiroyli gapirish ishtiyoqini tarbiyalashda davom etish. Bolalarda gapirganda so'zlarni bir-biriga bog'lab, ma'noli jumlar tuzish malakasini shakllantirish. Otlarni birlik va ko'plikda qo'llash, so'zlar ma'nosini tushunish. Jonivorlar, narsalar, idish-tovoqlar, turli kasblar nomini tushunib, aniq aytishga o'rgatish.

Nutqda kelishik qo'shimchalardan to'g'ri foydalanishga amaliy o'rgatish.

Nutqning tovush madaniyatini shakllantirish.

O'zbek tilidagi barcha tovushlarni to'g'ri talaffuz etish malakasini shakllantirish. Fonetik idrokni o'stirishda davom etish. Bolaga s-z, p-f, t-d, p-b, l-

r, u-o', x-h, k-g tovush guruhlarini to'g'ri talaffuz etish va ularni farqlashni, ovoz sifatlarini(*baland, o'rtacha, past, yo'g'on, ingichka, juda ingichka*), nutq sur'atini (*tez, o'rtacha, sekin*) tarbiyalash. So'zlardagi tovushlarni (q, g', h,j,) to'g'ri talaffuz etishga o'rgatish.

O'zbek tilini o'rgatish bo'yicha yillik mavzuviy reja (72 soat)

Oylar	Oy mavzusi		Hafta mavzulari	Tayyorlov guruhida o'tkaziladigan mavzular
Sentabr	O'zbekiston – mening Vatanim	1-hafta	Mening qadrdon O'zbekistonim	1.Tanishuv 2.Tanishuv (takroriy)
		2-hafta	Men va bizning oilamiz	1.Mening oilam 2.Mening oilam (takroriy)
		3-hafta	Mening shahrim – mening mahallam	1. Mening shahrim 2. Mening shahrim (takroriy)
		4-hafta	Men va mening do'stlarim	1.Mening do'stlarim 2.Mening do'stlarim (takroriy)
Oktabr	Kuz bo'yoqlari	1-hafta	Mavsumiy o'zgarishlar / Ko'chmanchi qushlar	1.Qushlar 2. Hayvonlar
		2-hafta	Tabiat omborxonasi: sabzavotlar, mevalar, rezavor mevalar	1. Sabzavotlar 2. Mevalar
		3-hafta	Non rizq-ro'zimiz	1.Non turlari 2. Non turlari (takroriy)
		4-hafta	O'zbekistonning tabiiy boyliklari	1. Oq paxta 2. Oq paxta (takroriy)
Noyabr	Transport, yo'l harakati qoidalari. Hayot xavfsizligi	1-hafta	Havo, suv va yer usti transporti	1. Havo, suv va yer usti transporti 2. Havo, suv va yer usti transporti (takroriy)
		2-hafta	Ehtiyotkor	1. Svetofor

	asoslari		piyoda haftasi	2. Ko‘chadagi transportlar ” (takroriy)
		3-hafta	Favqulodda yordam xizmatlar	1.Tez yordam xizmati 2. O‘t o‘chirish mashinasi
		4-hafta	Bizning xayrli (ezgu) ishlarimiz	1. Tursunboy Adashboyev “Vaqti kelsa” she’ri 2. Tursunboy Adashboyev “Vaqti kelsa” she’ri (takroriy)
Dekabr	Qish	1-hafta	Qish / Konstitutsiya kuni	1.Qish fasli 2.Qish fasli (takroriy)
		2-hafta	Sog‘ tanda – sog‘lom aql	1.Salomatlik 2. Salomatlik (takroriy)
		3-hafta	Mavsumiy kiyim, bosh kiyim va poyabzal	1.Kiyim va poyabzal 2. Kiyim va poyabzal (takroriy)
		4-hafta	Yangi yil nima?	1.Qish bayrami 2. Qish bayrami (takroriy)
Yanvar	Bolalar bog‘chasi	1-hafta	Qishki ko‘ngilochar o‘yinlar	1.Qishgi o‘yinlar 2. Qishgi o‘yinlar (takroriy)
		2-hafta	Vatan himoyachilari kuni	1. Vatan himoyachilari 2. Vatan himoyachilari (takroriy)
		3-hafta	Men va mening tanam	1.Mening tana qismlarim 2.Mening tana qismlarim(takroriy)
		4-hafta	Xushmuomalalik alifbosi	1. “Sehrli so‘zlar” 2. “Sehrli so‘zlar” (takroriy)
Fevral	Ajib dunyo	1-hafta	Qo‘shni mamlakatlar	1.Rus xalq ertagi “Sholg‘om” ertagini birgalikda qayta hikoya qilishga o‘rgatish.

				2.Rus xalq ertagi “Sholg‘om” ertagini birgalikda qayta hikoya qilishga o‘rgatish. (takroriy)
		2-hafta	Dunyo mamlakatlari	1. Sitrus mevalar 2. Sitrus mevalar (takroriy)
		3-hafta	O‘zbekistonning buyuk arboblari	1.A.Navoiy 2. A.Navoiy(takroriy)
		4-hafta	Kitob tarixi va inson	1.“Bo‘g‘irsoq” birgalikda qayta hikoya qilishga o‘rgatish. 2. “Bo‘g‘irsoq” birgalikda qayta hikoya qilishga o‘rgatish.(takroriy)
Mart	Go‘zal bahor	1-hafta	Xotin-qizlar kuni	1. Mening onam, mening buvijonim 2. Mening onam, mening buvijonim (takroriy)
		2-hafta	Mavsumiy o‘zgarishlar	1.Bahor fasli 2. Bahor fasli (takroriy)
		3-hafta	Xalq sarchashmalari. Navro‘z bayrami	1. Navro‘z bayrami 2. Navro‘z bayrami (takroriy)
		4-hafta	Hasharotlar	1. Hasharotlar 2. Hasharotlar (takroriy)
Aprel	Yer sayyorasi – umumiy uyimiz	1-hafta	Gullab yashnayotgan bahor	1. Bahorgi taomlar 2. Bahorgi taomlar (takroriy)
		2-hafta	Koinot sirlari	1. Koinot 2. Koinot (takroriy)
		3-hafta	Yer sayyorasi kuni	1. Yer sayyorasi 2. Yer sayyorasi (takroriy)
		4-hafta	«Sayyorani asra!»	1.Mening uyim 2. Mening uyim (takroriy)

May	Asbob va uskunalar	1-hafta	Men va mening uyim / Xotira va qadrlash kuni	1. "Hashar" mavzusida suhbat 2. "Hashar" mavzusida suhbat (takroriy)
		2-hafta	Mebel / Milliy hunarmandchilik	1. Mebel 2. Mebel (takroriy)
		3-hafta	Idishlar / Milliy naqshlar	1. Oshxona idishlar 2. Oshxona idishlar (takroriy)
		4-hafta	Maishiy asbobuskunalar – bizning yordamchimiz	1. Bizning yordamchilarimiz maishiy asboblari 2. Bizning yordamchilarimiz maishiy asboblari (takroriy)

MASHG‘ULOTLAR ISHLANMALAR

1- mashg‘ulot

Mavzu: “Tanishuv”

Maqsad: bolalar e’tiborini ikkinchi til — o‘zbek tiliga jalb etish. Odob-axloq meyyorlariga rioya qilish ko‘nikmasini tarbiyalash. Bir-biriga do‘stona munosabatni tarbiyalash. Nutq madaniyati ustida ishlash.

O‘zlashtirish uchun so‘zlar: assalomu alaykum, xayr, rahmat, men, sen, ol, ma, ber, o‘yinchoqlar nomi: ayiqcha, kuchukcha, qo‘g‘irchoq, koptok.

Tushunish uchun so‘zlar: bu yerga kel, bu yerga chiq.

Jihozlar: o‘yinchoqlar — qo‘g‘irchoq, koptok, so‘rashayotgan kishilar rasmi. Xayrlashish rasmi.

Mashg‘ulotning borishi

Kirish: “so‘rashish”

O‘qituvchi: Assalomu alaykum (qo‘lini ko‘ksiga qo‘yib, salom berishni ko‘rsatadi).

Kim shunday ayta oladi?

Bola: Sasha, ayt (skaji, Sasha)!

O‘qituvchi: endi hamma bolalar aytinglar! (Bolalar salom beradilar.)

1-q i s m: “Biz odobli bolalarmiz”.

O‘qituvchi: Hozir o‘zbek tili mashg‘ulotini boshlaymiz. Mening ismim ...

Bolalar: (takrorlaydi). Mening ismim ...

O'qituvchi: Sasha va Kolya so'rashishadi. Mening yonimga kelinglar (tarjima qiladi). Sasha va Kolya o'g'il bola. O'g'il bolalar so'rashayotganda qo'l berishadi. So'rashinglar (pozdorovaytes).

1-bola: Assalomu alaykum, Sasha!

2-bola: Assalomu alaykum, Kolya.

Shu usulda hamma bolalar bir-birlari bilan so'rashishadi.

2-qism: Fonetik mashq.

O'qituvchi:

Deti skajite: "Hoy, hoy, hoy!"

Tak mojno obrashatsya drug k drugu.

Pozovite drug-druga: "Hoy, Kolya!.."

3-qism. "O'yinchoqlarimiz" mavzusini takrorlash.

O'qituvchi: Bular nima? Bularning nomi nima? (o'yinchoqlarni qutichadan olib, bittadan stol ustiga qo'yadi) Bolalar: Bular — o'yinchoqlar. O'qituvchi: Bularning nomi nima?

1-bola: Ayiqcha, . . .

2-bola: Kuchukcha.

O'qituvchi: To'g'ri, bunisi-chi?

Bola: Bu — qo'g'irchoq (shu tarzda hamma o'yinchoqlar aytib o'tiladi).

Jismoniy daqiqa

4-qism

O'qituvchi: Deti, okazivayetsya u vas ochen mnogo igrushek.

(Qutichadagi o'yinchoqlardan tanlab stolga qo'yadi).

Vot eto — mashina, eto — kukla, eto — samolet, eto buben, a vot eto — myachik
...

A eto chto?

Bolalar: eto toje igrushka!

O'qituvchi: Pravilno, eto igrushka. Nu-ka posmotrim . . . Vot eto da! Eta igrushka rukami mashet. Eto govoryashaya kukla. Yeyo zovut Lola. Lola — qo'g'irchoq. (Bolalarni mashg'ulot uchun maxsus ishlangan, qo'g'irchoq teatrida chiqadigan Lolaxonni ko'rib olish va eslab qolishga undaydi).

5-q i s m: O'g'il va qiz bolalar

O'qituvchi: (rasm ko'rsatadi). Bular kimlar? Ular nima qilyaptilar?

Bola: Bular — o'g'il bolalar. Bular qiz bolalar. Ular bir-birlari bilan so'rashyaptilar.

Bolalar bilimini tekshirish va mustahkamlash uchun savollar:

Bolalar siz bilan qanday so'rashishni o'rgandik?

Qanday o'yinchoqlarni o'zbekcha nomini bilib oldingiz?

O'g'il bolalar — bu kimlar?

Qiz bolalar — bu kimlar?

2- mashg‘ulot

Mavzu: “Tanishuv”. (takroriy)

Maqsad: bolalarning o‘zbek tiliga bo‘lgan qiziqishlarini rivojlantirish. Nutq madaniyatini tarbiyalash. Odob-axloq meyyorlariga rioya qilish ko‘nikmasini tarbiyalash.

O‘zlashtirish uchun so‘zlar: yashil, iltimos, bir xil.

Tushunish uchun so‘zlar: o‘tir, tur (turing, o‘tiring), degin, keling, kim, shamol, supurgi.

Jihozlar: supurgi, turli rangdagi daraxt barglari.

Mashg‘ulotning borishi

O‘qituvchi: Assalomu alaykum, bolalar! Bolalar: Assalomu alaykum!

1- qism: Salomlashishni takrorlash.

1-bola: Tanya, assalomu alaykum!

2-bola: Vaalaykum assalom, Katya!

2-qism: Fonetik mashq- “S” tovushini talaffuzini mustahkamlash.

Sa-sa-sa-sa-saroy

So-so-so-so-soy

Su-su-su-su-sut

Sa-sa-sa-sa-saroy

Su-su-su-su-suv

3-qism: Amaliy mashq: “Salom berishni o‘rganamiz”

Mashqning maqsadi: bolalarga o‘zlaridan kattalarga salom berishda o‘zbekona milliy salomlashishning o‘ziga xosligi — bu tabassum, ochiq chehra bilan samimiy mehr bilan bir-biriga boqib, qo‘lni ko‘ksiga qo‘yib, sal oldinga engashib, jilmaygan holda salom berishga o‘rgatish va bunga odatlantirish.

Jismoniy daqiqa

4- qism: “Turli rangdagi barglar”

O‘qituvchi: (Bolalarga barglarni ko‘rsatadi). Bu barg, aytinglar. Bu barg yashil (zeleniy), bu barg sariq (jyoltiy). Bu barg ham sariq. Bular bir xil (odinakoviye), takrorlang: bir xil. Bu barg yashil, bu ham yashil, ular bir xil (bolalar bilan takrorlaydi).

O‘qituvchi: iltimos, bir dona yashil barg ber (5—6 boladan takrorlab so‘raydi). Bir xil barg ber, iltimos.

Bola: Bir xil yashil barg mana, oling.

O‘qituvchi: Barglarni nima bilan supuramiz?

Bola: supurgi bilan.

O‘qituvchi: Qani, supurib ko‘ring (Bolalar supuradi.)

Bolalar bilimini tekshirish va mustahkamlash uchun savollar:

Bolalar siz bilan qanday so‘rashishni o‘rgandik?
Qanday bo‘g‘inli tovushlarni eshitib qaytardik?
O‘g‘il bolalar — bu kimlar?
Qiz bolalar — bu kimlar?
Qanday ranglarni bilib oldingiz?
Barglarni nima qildingiz?

3- mashg‘ulot

Mavzu: “Bizning oila”

Maqsad: O‘zbek tilida oila a‘zolarini ayta bilishga o‘rgatish. «Bilan» ko‘makchili birikma tuzish va “niki” qo‘shimchasini nutqda ishlatish; so‘zlarni o‘zbekcha ohangda ayta olishga o‘rgatish. Odob-axloqiy tarbiyaga e’tibor berish; o‘zidan kattaga hurmat va kichikka izzat hissini tarbiyalash.

O‘zlashtirish uchun so‘zlar: otam — dadam, adam, onam — oyi, akam, ukam, singlim, opam, ahil.

Tushuntirish uchun so‘zlar: oila, saman toychoq, dikir-dikir, disk, ishlaydi.

Jihozlar: “Oila” mavzusida mazmunli rasm, toychoq o‘yinchog‘i, ot, toychoq rasm, “Saman toychoq” qo‘shig‘i yozilgan disk.

Mashg‘ulotning borishi

O‘qituvchi: Assalomu alaykum, bolalar! Bolalar: Assalomu alaykum!

1-qism: Bugun bolalar “Bizning oila” mavzusida suhbatlashamiz.

O‘qituvchi: Bu kimning surati? Sizning oilangizmi?

Tanya: Bu bizning oila.

O‘qituvchi: Bular kim?

Tanya: Bu oyim, dadam, singlim.

O‘qituvchi: endi siz ayting: bular kim?

Bolalar: Tanyaning oyisi, dadasi...

O‘qituvchi: Tanya, kak zovut mamu?

Tanya: Mamu zavut Mehri

O‘qituvchi: Tanya, bu kim?

Tanya: Bu mening buvijonim. Babushku zavut Mehri

2-qism: Fonetik mashq.

“Z” tovushini talaffuzini mustahkamlash.

za-za-za-za-zax

zo‘-zo‘-zo‘-zo‘-zo‘r

zi-zi-zi-zi-zina

za-za-za-za-zanjir

Jismoniy daqiqa

III qism: P.Mo‘minning “Buvijonim” she‘rini aytib beraman:

Oq paxtaday sochingiz
Omon bo'lsin boshingiz
Ayta qoling, buvijon,
Hozir necha yoshingiz?
(Bolalarga she'r o'rgatiladi)

IV qism: «Ot va toychoq» surati ustida suhbat.

O'qituvchi: Qarang, katta ot va uning bolasi toychoq. Bu ot, aytinglar. Bu toychoq, aytinglar. Ot jigar rang (karichnoviy).

Toychoqning peshonasi qordek oppoq.

V qism: "Samon toychoq" harakatli o'yin

O'qituvchi «Toychoqlar, mening oldimga yugurib keling» deganda bolalar toychoqlariga minib "chuh" deb maydoncha bo'ylab tarqalib yuguradilar.

Toychoqlar yugurish vaqtida toychoqlardek «i-i-i» deb ovoz chiqaradilar.

O'qituvchi «Toychoqlar, otxonaga» deganda toychoqlar otxonaga qarab yuguradilar.

Bolalar bilimini tekshirish va mustahkamlash uchun savollar:

Bolalar siz bilan qanday mavzuni o'rgandik?

Kim oila a'zolarini nomini aytib beradi?

Qanday tovush ustida ishladik?

"Samon toychoq" harakatli o'yini sizga yoqdimi?

4- mashg'ulot

Mavzu: "Bizning oila" (takroriy)

Maqsad: O'zbek tilida oila a'zolarini ayta bilishga o'rgatish. «Bilan» ko'makchili birikma tuzish va "niki" qo'shimchasini nutqda ishlatish; so'zlarni o'zbekcha ohangda ayta olishga o'rgatish. Odob-axloqiy tarbiyaga e'tibor berish; o'zidan kattaga hurmat va kichikka izzat hissini tarbiyalash.

O'zlashtirish uchun so'zlar: otam — dadam, adam, onam — oyi, akam, ukam, singlim, opam, amma, amaki, hurmat, ahil.

Tushuntirish uchun so'zlar: oila, xola, odam, gilam, yashaydi, bog'cha, maktab, o'qiydi, ishlaydi.

Jihozlar: "Oila" mavzusida mazmunli rasm, "Bizning ko'cha" mavzusida rasm, "Kim?, Nima?" ta'limiy o'yin uchun jihozlar.

Mashg'ulotning borishi

O'qituvchi: Assalomu alaykum, bolalar!

Bolalar: Assalomu alaykum!

1- qism: Bugun bolalar "Bizning oila" mavzusida suhbatlashamiz.

O'qituvchi: Bu suratga qaranglar. Bu — xona. Xonada nima bor?

Bola: stol, stul, divan... (Bilmaganini o'qituvchi yordamida aytadi.)

O'qituvchi: Bu gilammi?

Bola: Ha, bu gilam.

O'qituvchi: (Oila suratida tasvirlangan odamlarni ko'rsatib, bolalarga aytadi). Bu Sasha, bu ukasi Alyosha, bu singlisi Tanya, bu onasi, bu otasi, bu buvisi, bu buvasi, ona bilan bola, ota bilan bola, ota bilan o'g'il ..

Bolalar jummlarni mustaqil takrorlaydilar.

O'qituvchi: Ular nima qilishyapti?

Bolalardan birma-bir so'rab chiqadi, Ular javob berishadi: oyisi (oyi) ko'ylak tikyapti, buvisi choy ichyapti, dadasi gazeta o'qiyapti, buvasi dam olyapti, Alyosha dars tayyorlayapti (oldida darsliklar, daftar), singlisi qo'g'irchoq o'ynayapti.

O'qituvchi: Bolalar, bu rasmda Kolya va otasi turibdi.

Kolya: Men otam bilan o'ynayapman. O'qituvchi: Bu sening oilangmi? Kolya: Ha, bu mening oilam.

O'qituvchi: Bu kim?

Kolya: Oyim, dadam, singlim. . . (deb tasvirlab beradi).

O'qituvchi: Kimning xolasi bor? Bola: Mening xolam— tyotya Masha.

O'qituvchi: Kimning ammasi bor? (Xola va ammaning kimligini tarjima qilib tushuntirish kerak.) O'qituvchi: Kimning amakisi bor? Bola: Mening amakim — dyadya VasY. O'qituvchi: Nechta amaking bor? Bola: (sanab ko'rsatadi).

2-qism: «Adajon, hormeng» o'yini.

O'qituvchi: Bugun biz «Adajon, hormeng» o'yinini o'ynaymiz. (tarjima qilib tushuntiradi).

-Adajon, hormeng

Ishga bormeng.

Meni ko'taring,

Oh olib bering.

-Qanaqasidan?

Shunaqasidan.

(Bosh barmoq ko'rsatiladi)

3-qism: Fonetik mashq.

“S-Z” tovushini talaffuzini farqlash.

Soliha, Sobir, Saodat

Zohid, Zarifa, Zamira

Zina, zirak, zafar

Jismoniy daqiqa

4-qism: "Bizning ko'cha" mavzusida suhbat

Bolalar, rasmga diqqat bilan qarang. Bu ko'cha. Qaytaramiz (ko'cha) Ko'cha chiroyli. Qaytaramiz. (ko'cha chiroyli). Ko'cha ozoda. Qaytaramiz. (ko'cha ozoda).

Ko'chada mashinalar juda ko'p.

Ko'chaning transport va piyodalar qatnaydigan qismi yo'l deyiladi. Bu svetofor. Yo'lining qatnov qismidan avtomobil, trolleybus, avtobus, mashinalar yuradi. Yo'lining chap, o'ng tomonida piyodalar uchun joy ajratilgan. Bu joy yo'lining cheti deb ataladi. Piyodalar doimo yo'lining chetidan yurishlari kerak.

5-qism: "Kim?, Nima?" ta'limiy o'yin.

O'qituvchi: Mana bu rasmda oila a'zolari: dada, buvi, ona, ota, aka, uka. Biz «Bu kim?» deymiz. Yulya, sen ayt!

1-bola: Bu kim?

2-bola: Bu dada, buvi, ... (Shu tarzda boshqa bolalar ham savollarga javob beradi.)

O'qituvchi: Mana bu rasmlardagi o'yinchoqlarni — "Bu nima?" — deb so'raymiz. Qani, Fedya, sen ayt-chi!

1-bola: Bu nima?

2-bola: Bu mashina, avtomobil, trolleybus, avtobus, piyodalar uchun yo'l. (Ta'limiy o'yin davom etadi.)

Bolalar bilimni tekshirish va mustahkamlash uchun savollar:

-Bolalar siz bilan qanday mavzuni o'rgandik?

-Kim oila a'zolarini nomini aytib beradi?

-Qanday tovushlar ustida ishladik?

-“Adajon, hormeng” she'rini kim aytib beradi?

-“Kim, nima” o'yini sizga yoqdimi?

-Ko'chada qanday transport vositalari yuradi?

2. MTTda xorijiy tilga o'rgatishda o'yin texnologiyasi

Tinglovchilarga ta'limiy faoliyatda o'yinning bola uchun ahamiyati, o'yin haqida pedagoglar fikrlari, bolalar o'yinini tashkil yetishda pedagogning o'rnini mavzularda qayd etilgan kartochkalar tarqatiladi va "Baxs munozara" metodi orqali tinglovchilarning bilimlari aniqlanadi.

So'ngra slayd taqdimot orqali mavzuni tushuntiriladi.

Davlat o'quv dasturida bolaning o'yin o'ynash huquqi tan olinadi, o'yinning bola uchun ahamiyati, uning pedagogik imkoniyatlari ta'lim va tarbiya jarayonini tashkil yetishda inobatga olinadi.

O'yin maktabgacha yoshda yetakchi faoliyatdir. O'yin orqali ta'lim olish bolalarni ta'lim olishi va rivojlanishining yondashuvlaridan biridir. O'yin — bu bolani o'zini va atrofidagi dunyoni o'rganishga undashning tabiiy usuli. O'yin bolaning shaxsiyati, uning bilish, ijtimoiy-hissiy, ijodiy va jismoniy jihatlarini rivojlantiradi. O'yinda bolalarning tengdoshlari va pedagogi bilan o'zaro munosabati nutq va ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi, uning motorikasi takomillashib boradi.

O'yin boshqa bolalar bilan hamkorlikda ta'lim olish imkoniyatini yaratadi, ularga tavakkal qilish, xato qilish va qiyinchiliklarni yengish imkonini beradi. Va, yeng muhimi, o'yin ta'lim olishni quvonchli qiladi, bolalarning tasavvurini va ijodkorligini rivojlantiradi. O'yin har xil bo'lishi mumkin — bolaning yoki bolalar guruhining tashabbusi bilan to'raligicha erkin, pedagogning minimal yoki to'liq ishtirokisiz — pedagog tomonidan tashkil yetilgan va uning ko'rsatmalari yordamida amalga oshiriladi. Yerkin o'yinning ahamiyatini tushunish va e'tirof yetish bilan birga, uyushgan o'yinda pedagogning hal qiluvchi rolini ham tan olish kerak.

Ta'lim va tarbiya jarayoni o'yin o'ynash imkoniyatini ta'minlashi kerak, rivojlantiruvchi muhit yesa o'yin o'ynash imkoniyatiga hissa qo'shishi kerak. O'yin uchun sharoit yaratish, ya'ni bolalarni yetarli vaqt, joy, qo'llab-quvvatlovchi resurslar va o'yinchoqlar bilan ta'minlash juda muhimdir.

Maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ishlaydigan pedagoglar bolalar o'yiniga yordam berishlari muhimdir. Bolalar o'yinini tashkil yetishda pedagogning o'zni quyidagilar bilan ifodalanadi:

- **bolalar o'yinlari uchun sharoit yaratish (vaqt, joy, resurslar).**

Pedagog o'yin maydonchasini tayyorlaydi, bolaning yoshi, qiziqishlari, qobiliyati va madaniyatiga mos keladigan rag'batlantiruvchi o'yin resurslari bilan ta'minlaydi. Pedagog xavfsizlik talablariga rioya qilgan holda xona ichida va tashqarisida ham o'yin uchun imkoniyatlar yaratadi;

- **bolalar o'yinini rivojlantirish.** Pedagog bolalarga o'yin orqali o'rganish va rivojlanishlari uchun imkoniyatlar yaratadi. Pedagog bolalarga o'yin holatiga kirishga va/yoki o'ynashni davom ettirishga yordam beradigan ko'nikmalarni shakllantiradi. U bolalarning individual xususiyatlari, ularning qiziqishlari, qobiliyatlari va rivojlanish ehtiyojlarini kuzatish asosida o'yinni rejalashtiradi;

- **bolalarning o'yinda o'zaro munosabatda bo'lishiga yordam berish.** Bolalarni o'yinda kuzatish pedagogga bolaning boshqa bolalar bilan qanday o'ynashini, bola o'yinda qanday ko'nikma va malakalarni namoyon yetishini, o'yin orqali qanday ko'nikmalarni rivojlantirish kerakligini anglashga yordam beradi. Pedagog o'yinga qo'shib, bolaning ta'lim olishini, uning tasvirlash, tushuntirish, asoslashi, tegishli tilni qo'llash qobiliyatini, shuningdek, ijobiy xulq-atvor ko'nikmalarini shakllantirishga ko'maklashadi;

- **bolalarga o'zlarini va qobiliyatlarini namoyish qilish imkoniyatini berish.**

Pedagog rejalashtirishda bolaning o'z g'oyasi asosida yoki uning tashabbusi bilan o'ynash uchun yetarli vaqt ajratadi, bunda bolalar shoshmasdan va kattalar tomonidan to'xtatilib to'xtatilib qo'rqmasdan o'ynashlari mumkin. Bolalarga erkin o'yin

uchun vaqt va kattalarning faol aralashuviz o'zlarini va qobiliyatlarini ifoda yetish imkoniyati beriladi.

2."Nutq, muloqot, o'qish va yozish malakalari" sohasining kutilayotgan natijalari asosida ta'limiy o'yinlar kartotekasini tayyorlash

Kichik guruhda ishlash uchun topshiriqlar. Topshiriqni bajarish

Pedagog ishtirokchilarni sanash yo'li bilan 3 guruhga bo'ladi. Har bir guruhga topshiriq yozilgan konvertlar beriladi.

1-guruhga topshiriq: "Nutq va til" kichik sohasining kutilayotgan natijalari asosida ta'limiy o'yinlar kartotekasini tayyorlash

2-guruhga topshiriq: "O'qish malakasi" sohasining kutilayotgan natijalari asosida ta'limiy o'yinlar kartotekasini tayyorlash

3-guruhga topshiriq: "Qo'l barmoqlari mayda motorikasi" sohasining kutilayotgan natijalari asosida ta'limiy o'yinlar kartotekasini tayyorlash

Roliklar namoyishi va tahlili.

Nazorat savollari:

1. MTTda xorijiy tilga o'rgatish dasturining mazmuni qanday bo'limlardan iborat?
2. "Nutq va til" bo'limining "Lug'at ishi" mazmuni qanday vazifalarni o'z ichiga qamrab olgan?
3. "Nutq va til" bo'limining "So'zlashuv nutqi" mazmuni qanday vazifalarni o'z ichiga qamrab olgan?
4. O'yin maktabgacha yoshdagi bolalar uchun qanday faoliyat?
5. Bolalar o'yinini tashkil yetishda pedagogning qanday o'rni bor?

3-mavzu: Maktabgacha yoshdagi bolalarga xorijiy tilni o'rgatishda innovatsion yondashuvlar . (80 daqiqa)

Reja

1.MTTda xorijiy til ta'limiy faoliyatida multimedya texnologiyasidan foydalanish.

2. MTTda xorijiy til ta'limiy faoliyatida multimedya texnologiyasidan foydalangan holda yangi so'zlar, harakatli o'yinlar, harakatli qo'shiqlar o'rgatish.

Tayanch so'z va atamalar: Multimedia texnologiyasi, internet vositalari, intellektual salohiyat, zamonaviy yondashuv

1. MTTda xorijiy til ta'limiy faoliyatida multimedya texnologiyasidan foydalanish.

Tilni milliy tariximiz va an'analarimizga sodiq qolgan tarzda kompyuter jamlanmasi, radio, televizor, magnitafon va internet vositalari orqali o'rgatilsa, maqsadga muvofiq bo'ladi. Zamon talabiga mos ravishda xorijiy tili darsini o'tish bolalarning dunyoqarashini rivojlantirishga turtki bo'la oladi. Shunday ekan, xorijiy tili darslarini samarali pedagogik usullar yordamida tashkil etish MTT til o'qituvchilarining maqsad sari ildam odimlashlarida yetakchi vosita bo'lib xizmat qiladi. Umuman olganda, kompyuter xorijiy tilini o'zlashtirish jarayonida bolalarga muhim yordamchi vositadir. Kompyuter yordamida pedagoglar o'z faoliyatlari davomida ko'rgazmali materiallar namoyish etish, turli xil o'yinlardan foydalanish hamda bolalarning intellektual salohiyatini rivojlantiruvchi vositalar uyg'unligini ta'minlash imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Ta'lim tizimida o'z ahamiyatini yo'qotayotgan hozirgi an'anaviy ta'lim shaklini yangi pedagogik texnologilar asosidagi kompyuterli ta'lim egallamoqda. Shuning uchun butun e'tiborni hozirdan boshlab yurtimiz kelajagi bo'lgan esh avlodning kompyuter savodxonligini mustahkamlashga qaratish zarur.

Bu borada mamlakatimizdagi ko'pgina MTTlarda olib borilayotgan ta'lim-tarbiya ishlarida axborot kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) vositalaridan foydalanish yaxshi samara berishi isbotlanmoqda. AKT vositalaridan faqat ta'lim vositasi sifatida emas, balki tarbiyalanuvchilarning fikrlash doirasini, xotirasini, dunyoqarashini rivojlantiradigan didaktik o'yin vositasi sifatida foydalanish ham muhim ahamiyatga egadir.

Shuni alohida ta'kidlash joizki, mashg'ulotlarning AKT vositasida tashkil etilishi bolalarning bilim olishga qiziqishini oshiradi; berilgan materiallarni o'zlashtirishni yengillashtiradi, ularda mustaqil fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishga imkon yaratadi. Har qanday boladan o'z predmeti doirasida yetarli darajada kompyuter savodxonligiga ega bo'lishi va undan oqilona foydalanishi talab etiladi. Bu esa axborotlashgan ta'lim jarayonida o'ziga xos didaktik qimmatga ega.

Maktabgacha ta'lim tashkilotida AKT vositalaridan foydalanish zamonamizning an'anasiga aylanib, til o'qituvchilarga xorijiy tilni o'qitishni jadallashtirishda va ularning bilim ko'nikmalarini rivojlantirishda qo'l kelmoqda. Respublikamizning barcha oliy ta'lim tashkilotlarida kompyuter sinflari, lokal tarmoq va internet tarmog'iga ulanish imkoniyati mavjud. Lekin shuni ta'kidlash lozimki, bunday axborotlashtirilgan tizimni barcha maktabgacha ta'lim tashkilotlarida uchratish qiyin. Shu sababli, barcha maktabgacha ta'lim tashkilotlari AKT dan foydalansa va video-anjuman-aloqa vositalari bilan jihozlanib, korporativ tarmoqdan foydalanish ko'lamini yanada oshirsa, ma'lumotlar almashinuvi sifatini yangi bosqichga olib chiqadi. Masofaviy elektron tizimi orqali MTT til

o'qituvchilari real vaqtdagi video va audio ta'lim resurslarini masofadan yozib olishi va istalgan vaqtda o'qitish jarayonida foydalanishi mumkin. Xorijiy tilida so'zlashuvchi xorijiy mamlakatning maktabgacha ta'lim tashkilotlari bilan video aloqa o'rnatgan holda malaka almashishi yoki u yerdagi bolalar bilan to'g'ridan to'g'ri aloqa o'rnatishi mumkin. Bunday ilg'or texnologiyalardan foydalanish, kelajak avlodning fikrlash doirasini yanada rivojlantiradi va xorijiy tilida muloqot qilishga chorlaydi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida zamonaviy axborot texnologiyalarini joriy etish, hozirgi dunyo standartlariga javob beradi, qolaversa, zamonaviy ta'lim texnologiyalari asosida xorijiy tilidan sifatli bilim olishga chorlaydi.

Pedagog K. Vezelaning ta'kidlashicha, yosh bolalarga xorijiy tilni AKT yordamida o'rgatish muhim, chunki bu ular uchun havodek zarurdir. Darhaqiqat, XXI asr bolalari zamonaviy texnologiyalar muhitida ulg'aymoqda.

Xorijiy olimi Ketlin Falton, —AKTdan ta'limda foydalanish, o'quv materiallarini yaxshi o'zlashtirish va egallash, ular mazmunini uzoq vaqt esda saqlab qolish, bilimlarni mustahkamlash imkonini beradi hamda o'quvchilarning o'qishga qiziqishlarini yanada oshiradi, mustaqil fikrlash va olgan bilimlarini amaliyotga tatbiq etish bilim va malakalarini yanada shakllantiradi, deya ta'kidlaydi

Axborot kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etishda, multimediyali taqdimotlar ham samarali vosita hisoblanadi. Buni amalga oshirishda kompyuter texnologiyalari qo'l kelib, vaqtni tejagan holda berilgan vazifani yaxshi o'zlashtirishga imkon yaratadi.

MTT tarbiyalanuvchilarida hali harflarni tanish yoki o'qiy olish ko'nikmalari, shakllanmagan bo'ladi. Shuning uchun, bunday taqdimotlarda matnli informatsiyalar ko'p bo'lib, MTT bolalarida harfni o'rganish xususiyatlarini ham rivojlantiradi. Shunga o'xshash matnli materiallar slaydlar tarzida yoki animatsion harfchalar tarzida taqdim etilishi mumkin. Xorijiy til alifbosidan tashkil topgan qisqa va tanish so'zlarni ifodalashda katta va yorqin ranglardan foydalanilgan bo'lsa, maqsadga muvofiq bo'ladi. Chunki slaydga mos tanlangan ranglar bolalarning fikrini o'ziga jalb etadi va harflar bilan tanishishga chorlaydi. Multimediyali taqdimotlar asosan yorqin rangdagi rasmlar va tanqidiy fikrlaydigan animatsion o'yinlardan tashkil topgan bo'lsa, MTT bolalarining xorijiy tildagi yangi so'zlarni yaxshi eslab qolishlariga imkon beradi. Buning uchun rasmlar qatoriga bolalarga tanish bo'lgan ertak qahramonlarini ham joylashtirib, ijobiy va salbiy qahramonlarini tasvirlashlariga imkon berish kerak. Masalan: «Zumrad va Qimmat» (Zumrad and Kimmat), «Qizil Qalpoqcha» (Little Red Riding Hood), «Jirkanch o'rdakcha» (The Ugly Duckling), «Uyqudagi go'zal» (Sleeping Beauty), «Oppoq oy» (Snow White), «Zumrad» (Cinderella), «Buratino» (Pinocchio), «Pitter Pen» (Pitter Pan) va hokazo. Shunday qilib, bolalardan ular qaysi ertak qahramonlari

ekanligini so‘rash mumkin. Masalan: What kind of character are they? Ular qanday qahramonlar? Why do you like or dislike them? Nima uchun ular sizlarga yoqadi yoki aksincha.

Shu tarzda davom ettirish bolalarni fikrlashga va xorijiychada javob berishga chorlaydi. Shuni ta’kidlash joizki, hozirgi kunda multimediyali taqdimotlar maktabgacha ta’lim tashkiloti bolalariga xorijiy tilini o‘rgatishning eng samarali usuldan biri sanaladi. Maktabgacha ta’lim tizimida bunday usullardan oqilona foydalanish xorijiy tilini o‘rgatishning yangicha usullarini ta’limga bog‘lash va mazmun jihatdan yaxlitlashtirishga, bolalarning faoliyatini mustahkamlashga, mustaqil fikrlashga yo‘llash uchun qulay sharoit yaratadi.

Axborot kommunikatsiya texnologiyalari orqali foydalanilgan rivojlantiruvchi o‘yinlar ham didaktik o‘yinlar turkumiga kirib, maktabgacha yoshdagi bolalarning yosh va imkoniyatlariga mos keladigan ta’lim berish uslubidir. Bular jumlasiga boshqotirma o‘yinlari ham kiradi. Kompyuterli o‘yinlar bolalarga psixologik ta’sir bergandagina, ular rivojlantirish xarakteriga ega bo‘ladilar. O‘z navbatida, xorijiy tilni kompyuter texnologiyalari yordamida o‘rganayotgan MTT tarbiyalanuvchilarining tanqidiy fikrlashlari, tafakkurlari, aqliy qobiliyatlari, xotiralari, sezgirliklari taraqqiy etadi.

Multimediali ta’limiy faoliyatning bir vaqtning o‘zida ham eshitish, ham ko‘rish orqali bilim olishning, samarali ekanligi hayotiy tajribada allaqachon isbotlangan. Shu o‘rinda, —yuz marta eshitgandan ko‘ra, bir marta ko‘rgan yaxshi degan xalq maqoli bu fikrning dalilidir. Psixologlar ham bir vaqtning o‘zida ham eshitish, ham ko‘rish orqali bilim berish o‘zlashtirishda yuqori samara berishini ta’kidlab kelmoqdalar.

Bu borada S.S.G‘ulomov, A.T Shermuhammedov va boshqa mutaxassislar quyidagilarni ta’kidlaydilar: —Agar bolalar berilayotgan materiallarni ko‘rish (video) asosida qabul qilsa, axborotni xotirada saqlab qolishi 25-30% ga oshadi. Bunga qo‘shimcha sifatida o‘quv materiallari audio, video va grafika ko‘rinishida mujassamlashgan holda berilsa, materiallarni xotirada saqlab borish 75 % ga ortadi.

Psixologlarning ta’kidlashlaricha, bolalar asbob-uskunalarga, texnik qurilmalar va o‘yinchoqlarga nisbatan e’tibori kuchli bo‘ladi. Shu bilan birga, kompyuter qurilmalarida ishlash ham bolalarning o‘rganilaётgan xorijiy tilga bo‘lgan qiziqishlarini orttirib, bilim olishga ishtiyoqlarini kuchaytiradi va xorijiy tilda suhbatlashish ko‘nikmasini hosil qiladi.

Multimedia vositalari bolalarning fikrlash qobiliyatini shakllantirishda va rivojlantirishda katta ahamiyatga ega. Shuningdek, mashg‘ulotlarda samarali natijalarga erishish nafaqat multimediyali taqdimotlar orqali amalga oshadi, balki audio va video vositalaridan foydalanish ham samarali natijalar beradi. MTT bolalari, asosan, ertaklarni eshitishni yoki ularni o‘z ko‘zlari bilan ko‘rishni

xohlashadi. Bolalarda ertak qahramonlarini ko‘rib eslab qolish qobiliyati kuchli bo‘lib, tezlik bilan eshitib ko‘rgan narsani og‘zaki qaytarishga harakat qiladi. Bunday usul esa bolalarni xorijiy tilda so‘zlashga undash uchun qulay imkoniyat yaratadi.

Xorijiy tilni o‘rganayotgan MTT bolalarining so‘z boyligi kamligini hisobga olgan holda, audio orqali ertaklarni eshittirishdan oldin yangi so‘zlarni ularga o‘rgatish muhimdir. Shuni inobatga olish kerakki, ertaklar bolalarga tanish, tushunarli va qisqa bo‘lishi lozim. Bir tomondan audio ertaklar bolalarning eshitib tushunish qobiliyatini, fikrlash doirasini va anglash salohiyatini kengaytirs, boshqa tomondan xorijiy tilni o‘rganishlarida so‘z boyligini oshirishiga turtki bo‘ladi. Quyidagi audio ertaklarni namuna sifatida keltirish mumkin: «Three Little Pigs», «Three Little Kittens», «Goldilocks and the three bears» va boshqalar shular jumlasidandir. Shuni unutmaslik kerakki, MTT bolalariga eshittirilayotgan ertaklar aniq va tushunarli bo‘lishi kerak, aks holda ularning qiziqishi yo‘qoladi. Natijada, xorijiy tilni o‘rgatishda ijobiy va samarali natijalarga erishish xususiyati pasayadi. Ushbu audio ertakni eshittirish jaryonida ta’limiy va rivojlantiruvchi o‘yinlardan ham foydalanish ijobiy samara beradi. Bunday o‘yinlar – didaktik o‘yinlar turkumiga kirib, MTT tarbiyalanuvchilariga ta’lim-tarbiya berish va xorijiy tilni o‘rgatish jarayonida qo‘llaniladigan uslublardan biri sanaladi. O‘yin mashg‘ulotlar va mashqlar shaklida olib boriladi, ya’ni eshittiriladigan ertaklar rasmi bo‘yoqsiz bir varaq qog‘ozda bolalarga taqdim etiladi. Bunday mashg‘ulotlar oldindan ertakning nima haqida ekanligini tasavvur qilishlariga yordam beradi. Bundan tashqari, oldindan o‘rgatilgan xorijiycha so‘zlar ertakni eshitish jarayonida bolalarga tanish bo‘lib, ularning xotirasida yaxshi saqlanib qoladi.

Xorijiy tilda tuzilgan multfilmlar ertaklar ham xorijiy tilni oson o‘rgatadigan hamda kommunikativ metodni rivojlantiradigan xususiyatga ega ekanligini ta’kidlab o‘tish joizdir. Bunday dastur nafaqat bolalarni o‘ziga jalb etuvchi, balki MTTlari uchun mo‘ljallangan —ta’lim–tarbiya dasturlari sifatida rejali ravishda amalga oshiriladigan vositalardan biridir. Bola har bir videoli ertakda, albatta, uni ezgulikka chorlovchi jihatni ko‘radi va unga rioya qilishni o‘rganadi. Jumladan, «Zumrad va Qimmat», «Egri va To‘g‘ri», «Oltin tarvuz», «Ur to‘qmoq», «Chol va kampir», «Laylak hamda xasis boy» va boshqa shu kabi milliy ertaklarni xorijiy tiliga tarjima qilingan holda havola etish maqsadga muvofiqdir. Diqqatini, xotira va tafakkurini o‘stirishga qaratilgan ertaklar asosida bolaning xorijiy tilida nutqi rivojlanadi, ularning aqliy va axloqiy jihatdan o‘sislariga yordam beradi. Ertaklarni ko‘rib undagi qahramonlarni tahlil qilish malakasi shakllanadi. Multfilmlar bolalarga faqat ingiz tilida yangi so‘zlarni o‘zlashtirishlariga yordam berib qolmay, balki ularni to‘g‘ri talaffuz qilishga ham undaydi. Bolalar bunday ertaklarni bajonidil qayta-qayta ko‘radi, natijada esa xorijiycha so‘zlarni ham yodlab oladilar.

Bunga qo'shimcha tarzda, kompyuterli o'yinlar ta'lim-tarbiya jarayonida xorijiy tilni o'qitishni amalga oshirishga, jumladan, buyumlar, ularning rangi, shakli va o'xshash obyektlarni xorijiy tilda to'liqroq o'zlashtirishga yordam beradilar.

Bu o'rinda shuni ta'kidlash kerakki, kompyuterli ta'limiy va rivojlantiruvchi o'yinlar didaktikaning qonun va qoidalariga to'liq rioya qilingan holda o'tkaziladi. O'yinlarni o'tkazish usullari: mashg'ulotlar, o'yin-mashq va dam olish o'yinlari shakllarida olib boriladi. Multimediali ta'limiy va rivojlantiruvchi o'yinlar didaktik o'yinlar tarkibiga kiradi va MTTlardagi nafaqat ta'lim-tarbiya jarayoniga, balki bolalarga xorijiy tilni o'rgatishni amalga oshirishga ham qaratilgandir.

Kompyuterli o'yinlar ilk kompyuterlar paydo bo'lishi bilan bir vaqtda ularning dasturlariga kiritilgan edi.

Demak, kompyuterli didaktik o'yinlar ta'lim bilan uzviy bog'liq bo'lib, ta'lim jarayonini rivojlantirishga yordam beradi. Kompyuterli ta'limiy va rivojlantiruvchi interaktiv o'yinlardan foydalanib amalga oshirilgan texnologik jarayonlar quyidagi ko'rinishda bo'lishi mumkin:

Chizmadan ko'rinib turibdiki, til o'qituvchisi dastavval o'yin obyekti (turi va yo'nalishi)ni tanlaydi, so'ngra o'yin qoidalarini, shartlarini va vazifalarini aniqlaydi. Keyingi bosqich o'yinning mazmunini va qanday maqsadda amalga oshirilishini, ta'limiy, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi jihatlarini begilaydi. So'ngra, o'yin o'tkazilib, to'plangan natijalar tahlil etiladi va o'yin g'oliblari rag'batlantiriladi. Kompyuterli o'yinlar va mashqlar asosan til o'qituvchisining nazorati ostida olib boriladi.

Shu bois, kompyuter va uning xotirasidagi ta'limiy o'yinlar birgalikda, multimedia texnologiyasining o'yinlar bo'yicha asosiy didaktik vositasi sanaladi. Kompyuter xotirasidagi o'yinlardan boshqa yana qo'shimcha didaktik o'yinlar tayyorlash ham mumkin. Buning uchun maxsus dasturlardan (Power Point va Macromedia Flash) foydalanish

Multimedia materiallarini namoyish etish va tahlil qilish

2.MTTda xorijiy til ta'limiy faoliyatida multimedya texnologiyasidan foydalangan holda yangi so'zlar, harakatli o'yinlar, harakatli qo'shiqlar o'rgatish.

Til o'rganish ham yosh davrlariga bog'liq. Psixologlarning fikricha, bolalar kattalarga nisbatan tilni tez va oson o'zlashtiradilar. Bolalarda til o'rganishga bo'lgan tabiiy moyillik, ularda taqlid qilish xususiyati kuchli ekanligi, kattalarga qaraganda bolalar vaqtining ko'pligi buning asosiy sabablaridandir. Shuni e'tiborga olish kerakki, 6–7 yoshli bolalar ma'lumotlar ma'nosini tushunib emas, uni mexanik tarzda yodlaydi. Maktabgacha yoshdagi bolalarga xorijiy tilni o'rgatish ancha mushkul va mas'uliyatli. Bolalarga ingliz tilini mazmunli va qiziqarli o'rgatish uchun quyidagi usullardan foydalanish mumkin:

- qo'shiq va she'rlar orqali tushuntirish yoki esda qolishi qiyin bo'lgan, ma'noga ega bo'lmagan harf yoki birikmalarni kuyga solib o'rgatish. Bunga misol qilib, bolalarning ingliz tili alifbosini qo'shiq qilib o'rganishlari shunchaki yodlashdan ko'ra samarali ekanligini ko'rsatish mumkin.

— aqliy va jismoniy harakatlar bilan bog'liq bo'lgan o'yinlar; — multfilmlar; Bolalar til o'rganish mobaynida multfilmdagi gaplarni tushunmasada, multfilm qahramonlarining harakatlari orqali ular ishlatayotgan so'zlarni tushunishga intiladi. Bu esa bolalar uchun qiziq va til o'rganishlari uchun samarali yo'l. rol ijro etish(role play) o'qituvchi biror ma'lumotni, masalan, hayvon yoki qushlarning nomlarini o'rgatayotgan paytda rol orqali ijro etishi yoki bolalarga ijro ettirishi lozim. Misol uchun: bir bola itning vovillashi, mushukning miyovlashini ko'rsatib bersa, boshqa bir bola bu tovushlar qaysi hayvonga tegishli ekanligini bilib, uning inglizcha nomini aytishi zarur. — mavzuga oid muhit; O'qituvchi mavzusiga qarab o'sha muhitni yaratib bera olsa, bolalar tilni yaxshi o'rganishadi. Masalan: traveling, birthday, in the kitchen va boshqalar. Traveling(sayohat) mavzusida o'qituvchi sayohat uyushtirishi, sayohatga qanday vositalar orqali (foot, bicycle, automobile, train, boat, airplane) borish mumkinligi, qaelarga sayohat qilish(Tashkent, Samarqand, Bukhara) muhimligi haqida ma'lumot beradi. Bu hol bolalarning so'z boyligini, til imkoniyatlarini kuchaytiradi, dunyoqarashini o'stiradi.

Topishmoqlar. Bolalarda topishmoqlarning javobini topishga qiziqish kuchli. Shuning uchun o'qituvchi topishmoqni ingliz yoki o'zbek tilida aytisada, uning javobini bolalardan ingliz tilida aytishini talab qilishi lozim. Shunda bolalar so'zlarni tez o'rganishadi. — amaliy mashg'ulotlar(mevalar va boshqa oziq-ovqatlarni tatib ko'rish, gullarni hidlab ko'rish); Bu jumlaning bir amaliyotchi psixologning fikrlari bilan izohlash mumkin: "Bolalarning esida biror narsaning mahkam o'rnatilgan qolishini xohlovchi pedagog bola sezgi organlarining mumkin qadar ko'proqini ko'zi, qulog'i, tovush organi, muskul sezgisi va, hatto, agar iloji bo'lsa, hidlash va ta'm bilish organlarini esda tutib qolish jarayonida qatnashtirishga harakat qilishi kerak». Masalan: o'qituvchi bir bolaning olmani tatib ko'rishi paytida uning rangi qizil(red) yoki yashil(green), ta'mi shirin(tasty) haqida ma'lumot berishi va boshqa bolalarga ham mevalarni yedirib, u bolalardan o'sha meva haqida inglizcha ma'lumotlar berishini talab qilishi lozim. Bu hol bolaning keyingi o'rganishlarida ham yordam beradi. O'qituvchi bolalardan ranglarning inglizcha nomini so'rab qolsa, bola darrov meva yegan paytini eslaydi, qizil-red, yashil-green ekanligini tez xotirlaydi. Demak, bunday usuldan foydalanish o'qituvchining ma'lumotni uzoq muddatda xotirasida saqlab qolishini ta'minlaydi. — imo-ishoralar, yuz ifodalari orqali; O'qituvchi bolaga biror gapni gapirganda yoki buyruq berganda, masalan, bu yoqqa kel(come here), kitobni och(open the book), turing(stand up), doskaga qarang(look at the blackboard) kabi gaplarda imoishoralardan foydalansa bolaga

tushunarli bo‘ladi. — ko‘rgazmali qurollar, plakatlar, kitoblar orqali; ko‘zga ko‘rinadigan va kundalik hayotda ko‘p ishlatiladigan narsa, buyumlarga yozish. Masalan:eshik(door), kitob(book), stol(table), doska(blackboard), oyna(window) va shu kabilarga yozish. Bunday narsa-buyumlar doimo ko‘zga tushib turishi va amliyotda ko‘p qo‘llanishi bois, bola bu so‘zlarni ixtiyorsiz tarzda o‘rganadi. — yangiliklar orqali; Bilamizki, bolalar qiziquvchan. Ular bir xillikdan tez zerikadi. Shuning uchun ularga har doim bir turdagi usullardan foydalanib dars o‘tish emas, balki I bunday usullarni o‘zgartirib, yangilab dars o‘tish lozim. Aks holda bolalar o‘qituvchining qanday dars o‘tishini fahmlab olishadi va bunga tayyorgarlik ko‘rishadi. Usullarni yangilab dars o‘tish bolalarning intilishlarini oshiradi. Xulosa qilib aytganda,kichik yoshdagi bolalarga til o‘rgatish majburiyat sifatida emas, qiziqarli mashg‘ulot tarzida olib borilishi, bir necha samarali usullardan foydalanib dars o‘tish ularning kelajakda oladigan bilimlari uchun poydevor bo‘lib xizmat qilishi mumkin. Bolalarga chet tillarini o‘rganish qanchalar muhimligini tabiiy sharoitlar orqali to‘g‘ri tushuntirib borilishi darkor.

Barkamol avlodni voyaga yetkazishda zamonaviy o‘qitish metodlari, innovatsion texnologiyalar, multimedia vositalarining o‘rni va roli benihoya kattadir. Pedagogik texnologiya va pedagog mahorati va pedagog tajriba bilan bir qatorda, interfaol metodlar, multimedia vositalari barkamol avlodni bilimli, yetuk malakaga ega bo‘lishlarini ta‘minlaydi. Zamonaviy maktabgacha ta‘lim tashkilotlarida ta‘lim-tarbiya jarayonini multimedia vositalari asosida tashkil etishga alohida ahamiyat berilyapti. Multimedia vositalariga, birinchi navbatda, elektron darsliklar, kompakt disklar, video-audio tasmlar, turli taqdimotlar kiradi. Maktabgacha ta‘lim tashkilotlarida multimediani turli xil mashg‘ulotlarda qo‘llash mumkin. Masalan, bolalarga multimedia ta‘limidan foydalanib ularga til o‘rgatish mashg‘ulotlarni qiziqarli qilib tashkil etish mumkin. Ayniqsa, turli ranglardan foydalangan holda bolalarning ta‘savvuri kengaytirib, ularning diqqatini tortish, ularning tilga bo‘lgan qiziqishlarini yanada ortirish mumkin. Jumladan, bolalarda fasllar to‘g‘risida tasavvurlarini shakllantirishda qo‘l keladi. Bolalarda bahor fasli haqidagi tushunchalarni shakllantirishda bahor faslini ko‘rsatish bilan birgalikda undagi yashilik, daraxtlar va gullarning rangi, bahor faslida nishonlanadigan bayramlarni havola qilish imkoniyati mavjud. Maktabgacha ta‘lim tashkilotlarida tayyorlov guruhida multimediali mashg‘ulotlarni olib borish maktabga tayyorlash jarayonida tasavvurlarini boyitadi, ularning ta‘lim faoliyati to‘g‘risidagi tasavvurlarini shakllantiradi natijada ta‘lim jarayonidagi qiyinchiliklarni yengib o‘tishlari uchun zamin tayyorlaydi, shu bilan birga bolalarning inovatsion texnologiyalar bilan ishlash ko‘nikmasi multimedia ta‘limini tashkil qilish orqali shakllantirib boriladi. Shuningdek, multimedia ta‘limidan zamonaviy, inovatsion ta‘limning bir shakli sifatida mashg‘ulotlar jarayonida to‘g‘ri foydalanish

maktabgacha ta'limda faoliyat olib borayotgan tarbiyachilarning ham inovatsion texnologiyalardan foydalanish bo'yicha ko'nikma va malakalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Multimedia texnologiyalari kuchli taqsimlangan ta'lim resurslarini birlashtiradi, ular bolani idroki shakllanishi va namoyon bo'lishi uchun muhitni ta'minlaydi. Multimedia va telekommunikatsiya texnologiyalari tizimda prinsipial jihatdan yangi uslubiy yondashuvlarni ochadi. Multimedia — zamonaviy texnik va dasturiy vositalardan foydalangan holda interaktiv dasturiy ta'minot nazorati ostida vizual va audio effektlarning o'zaro ta'siri, ular matn, ovoz, grafik, fotosuratlar, videolarni bitta raqamli tasvirda birlashtiradi. Kompyuter o'yinlari tarbiyalanuvchilarning ushbu qiziquvchanlik xususiyatini oshiradi. Natijada, ularning aqliy rivojlanishi shakllana boradi. Multimedialli kompyuter o'yinlari tarbiyalanuvchilarning qiziquvchanlik xususiyatini oshirishi quyidagilar asosida namoyon bo'ladi:

- 1) ekranda ko'rsatiladigan o'yin obyektiga animatsiya samarasi berilgan bo'lishi va ular doimiy ravishda harakatlanib, jilolanib turishida;
- 2) tovushda;
- 3) musiqada;
- 4) animatsiyada;
- 5) multifikasiyada;

O'yin davomidagi ushbu "kompyuterli" psixologik-pedagogik ta'sirlar yosh bolalarning faqat qiziquvchanlik xususiyatini oshiribgina qolmasdan, balki bilim olishga bo'lgan ishtiyoqini ham oshiradi. Yuqorida keltirilgan ma'lumotlardan ma'lum bo'ldiki, maktabgacha yoshidagi bolalarni tarbiyasini shakllanishida axborot texnologiyalari ya'ni, multimedialardan foydalanish uni MTTlarda samarali qo'llash hozirgi kunning asosiy masalalaridan biri hisoblanadi.

Nazorat savollari:

1. MTTda xorijiy til ta'limiy faoliyatida multimedya texnologiyasidan qanday foydalaniladi?
2. MTTda xorijiy til ta'limiy faoliyatida multimedya texnologiyasidan foydalangan holda yangi so'zlarni qanday o'rgatiladi?
3. MTTda xorijiy til ta'limiy faoliyatida multimedya texnologiyasidan foydalangan holda harakatli o'yinlar qanday o'rgatiladi?
4. MTTda xorijiy til ta'limiy faoliyatida multimedya texnologiyasidan foydalangan holda qo'shiqlar qanday o'rgatiladi?

4-mavzu: Guruhlardagi ta'limiy-tarbiyaviy faoliyatni kuzatish va tahlil qilish (80 daqiqa)

Reja

- 1.MTTda xorijiy tilni o'rgatish ta'limiy faoliyatini kuzatish
2. MTTda xorijiy tilni o'rgatish ta'limiy faoliyatini tahlil qilish.

Mashg'ulot maqsadi: "Xorijiy til" ta'limiy faoliyat jarayonini kuzatish va tahlil qilishni o'rganish. Til o'qituvchilarining kasbiy mahoratini oshirish, ilg'or pedagogik tajribalarni o'rganishlarini tashkil etish, til o'qituvchilariga zamonaviy pedagogik va innovatsion ta'lim texnologiyalarini o'zlashtirish uchun sharoit yaratish.

Nazorat savollar

- 1.Pedagogik jarayonni kuzatish va tahlil qilishning asosiy maqsadi nima?
- 2.Ta'limiy jarayonga bolalarning jalb qilinishi
- 3.Pedagogik texnologiyalardan foydalanish darajasi
4. Ta'limiy faoliyatda o'qituvchi qanday usullarni qo'lladi?
5. Ta'limiy faoliyatda o'qituvchi mashg'ulotda so'z va jummalarni aytib turish usulidan qanday foydalandi?

5-mavzu: MTTda xorijiy tilni o'rgatish ta'limiy faoliyati uchun kerakli jihozlar va ularni qo'llash usullarini o'rganish (80 daqiqa)

Reja

1. Katta guruhlarda xorijiy til ta'limiy faoliyati uchun kerakli jihozlar va ularni qo'llash usullarini o'rganish
2. Maktabga tayyorlov guruhida xorijiy til ta'limiy faoliyati uchun kerakli jihozlar va ularni qo'llash usullarini o'rganish.

Mashg'ulot maqsadi: MTTda xorijiy tilni o'rgatish ta'limiy faoliyati uchun kerakli jihozlar va ularni qo'llash usullarini o'rganish. Til o'qituvchilarining ta'limiy faoliyatlarda ko'rgazma va tarqatma materiallardan foydalanish usullarini amaliyotda qo'llay olish bo'yicha kasbiy mahoratini oshirish.

Nazorat savollar

- 1.Katta guruhlarda xorijiy til ta'limiy faoliyati uchun o'qituvchi qanday ko'rgazma va tarqatma materiallardan foydalandi?
- 2.So'zlashuv nutqni rivojlantirish maqsadida o'qituvchi qanday ko'rgazma va tarqatma materiallardan foydalandi?
- 3.Lug'atni boyitish, lug'atni faollashtirish maqsadida o'qituvchi qanday ko'rgazma va tarqatma materiallardan foydalandi?
- 4.Maktabga tayyorlov guruhida xorijiy til ta'limiy faoliyati uchun o'qituvchi qanday ko'rgazma va tarqatma materiallardan foydalandi?

6-mavzu: MTTda xorijiy til o'qituvchisining ish hujjatlarini o'rganish (80 daqiqa)

Reja

1. MTTda til o'qituvchisining mashg'ulot jadvali va ish rejasining mazmunini o'rganish.

2. MTTda til o'qituvchining mashg'ulot ishlanmalarining mazmunini o'rganish.

Mashg'ulot maqsadi: Til o'qituvchisining ish rejasini, mashg'ulot ishlanmalarining mazmunini o'rganish.

Mashg'ulot maqsadi: til o'qituvchisining metodik ish hujjatlarini o'rganish va tahlil qilish. Til o'qituvchisining shaxsiy ish jurnali, mashg'ulot ishlanmalarining yoritilishi, mazmuni bilan tanishish.

Nazorat savollar

1. Maktabgacha ta'lim tashkiloti til o'qituvchisining Shaxsiy ish rejasini (Ish jurnali) qanday bo'limlardan iborat?

2. Maktabgacha ta'lim tashkilotida til o'qituvchisi ish rejasining mazmuniga qanday vazifalar olinadi?

3. Maktabgacha ta'lim tashkiloti til o'qituvchisining haftalik rejasini qaysi dastur asosida yoritiladi?

4. Maktabgacha ta'lim tashkiloti til o'qituvchisining mashg'ulot ishlanmasi qanday tartibda yoritiladi?

O'Z-O'ZINI TEKSHIRISH UCHUN TEST SAVOLLAR

1	Til — bu...	Til — bu muayyan sharoitlarda, vaziyatlarda muloqot qilish vositasi hisoblanadi.	Har bir til o'zining asosiy qismlariga ega	Nutqni shakllantirishning muhim vositasi	Bolalar nutqini rivojlantirish	1
2	Nutq — bu...	kishilar o'rtasida o'qish uchun, ya'ni axborotni qabul qilish va uzatish uchun tildan foydalanish jarayonidir	Ona tilini o'qitishning psixolingvistik asoslari	Ona tilini o'qitishning lingvodidaktik asoslari	Murakkab psixologik jarayon	1

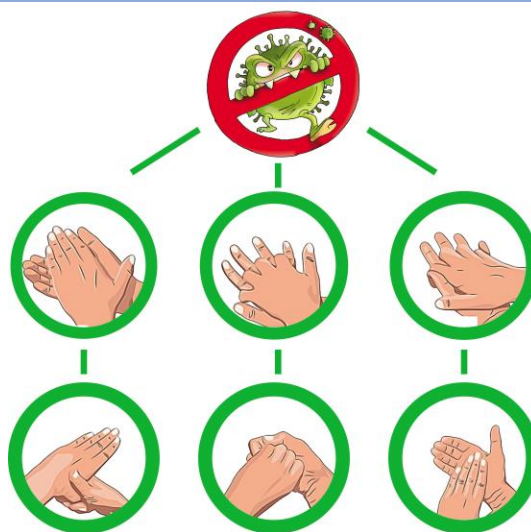
3	Noyabr oyida o'tkaziladigan mavzularning nomi qaysi qatorda ko'rsatilgan?	Transportlar, ko'chada yurish odobi, tez yordam xizmati, biz yordamchilar miz.	Qish fasli, tish yuvish odobi, kiyim va poyabzal, yangi yil.	Tanishuv, mening oilam, mening do'stlarim	Qushlar, sabzavotlar, non turlari, oq paxta	1
4	Xorijiy tilga o'rgatish ta'limiy faoliyatida asosan qo'llaniladigan usullardan biri qaysi qatorda to'g'ri ko'rsatilgan?	O'yin, qo'shiq aytish	Fonetik idrokni o'stirish	Kichik she'r aytish	Qayta hikoya qilib berish	1
5	Xorijiy tilga o'rgatish ta'limiy faoliyatida asosan qo'llaniladigan usullardan biri qaysi qatorda to'g'ri ko'rsatilgan?	Ko'rgazmali usullar	Fonetik idrokni o'stirish	Kichik she'r aytish	Qayta hikoya qilib berish	1
6	MTTda ikkinchi tilga o'rgatish ta'limiy faoliyati hafta davomida necha marta o'tkaziladi?	2 marta	1 marta	3 marta	4 marta	1
7	MTTda ikkinchi tilga o'rgatish ta'limiy faoliyati maktabga tayyorlov guruhda davomiyligi qancha?	25 daqiqa	20 daqiqa	18 daqiqa	12 daqiqa	1
8	10-01. ish hujjati qanday nomlanadi?	O'quv dasturlari va metodik qo'llanmalar	Ota-onalar haqidagi ma'lumotlar daftari	Yakka ishlash daftari	Rivojlanish xaritasi	1
9	10-02. ish hujjati qanday nomlanadi?	Til o'qituvchisining mashg'ulot jadvali va ish rejasi	Ota-onalar haqidagi ma'lumotlar daftari	Yakka ishlash daftari	Rivojlanish xaritasi	1
10	Nutq va til kichik sohasida maktabga tayyorlov guruhi uchun belgilangan kutilayotgan natija qaysi qatorda to'g'ri ko'rsatilgan?	nutqida xorijiy s'zlarni q'llaydi	butun va uning qismlari tushunchasini tushunadi	miqdoriy aloqalarni belgilaydi	geometrik shakllarni biladi	1
11	Umumiy guruh bo'lib ishlash ta'limiy faoliyatlari qanday tashkil yetiladi?	Hamma bolalar bilan ta'limiy faoliyat birgalikda tashkil yetiladi	Yakka tartibda	Markazlarida	Kichik guruh bo'lib	1
12	O'yin orqali bolalarning qanday ko'nikmalari rivojlanadi?	Mustaqil bo'lish, mas'uliyat	Bola o'yin harakatlarga qiziqadi	Teatrlashtirilgan o'yinlarga bo'lgan	O'zini turli rollarda sinab ko'radi	1

		bilan harakat qilish		qiziqishi kuchayadi		
13	Bolalar o'yinini tashkil yetishda pedagogning o'rnini qaysi qatorda to'g'ri ko'rsatilgan?	Bolalar o'yinlari uchun sharoit yaratish (vaqt, joy, resurslar).	O'yin — bu bolani o'zini va atrofidagi dunyoni o'rganishga undashning tabiiy usuli	O'yin maktabgacha yoshda yetakchi faoliyatdir	O'yin boshqa bolalar bilan hamkorlikda ta'lim olish imkoniyatini yaratadi	1
14	10-01. ish hujjati qanday nomlanadi?	O'quv dasturlari va metodik qo'llanmalar	Ota-onalar haqidagi ma'lumotlar daftari	Yakka ishlash daftari	Rivojlanish xaritasi	1
15	10-02. ish hujjati qanday nomlanadi?	Til o'qituvchisining mashg'ulot jadvali va ish rejasi	Ota-onalar haqidagi ma'lumotlar daftari	Yakka ishlash daftari	Rivojlanish xaritasi	1

V.MAVZU YUZASIDAN MALAKA ISHLARI MAVZULARI

- 1.Xorijiy tilga o'rgatishda pedagogning roli
- 2.Xorijiy tilga o'rgatish metodikasi
- 3.Bolalarni ikkinchi tilga o'rgatishda kommunikativ yondashuv
4. O'yin texnologiyalari asosida ikkinchi tilni o'rgatish
5. Til o'rgatishda variativ va individual yondashuv
6. Maktabgacha yoshda ikkinchi til muhitini yaratish
7. Kundalik faoliyatga ikkinchi tilni integratsiya qilish
8. Oila va ta'lim tashkiloti hamkorligida til o'rgatish
9. Inklyuziv ta'lim sharoitida ikkinchi tilni o'rgatish

TARQATMA MATERIALLAR

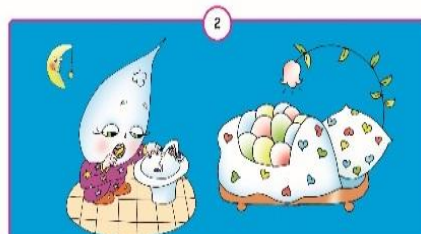
TISHLARNI QACHON TOZALASH KERAK?

1

Ertalab namushtadan so'ng.

Kechasi yotishdan oldin.

2

Tomchivoy berar maslahat,
unda yashiringandir sinoat.
Saqlash uchun Sog'liging,
tish tozalashni o'rgangin.

TISHLARNI QANDAY TOZALASH KERAK?

Barcha tishlarning tashqi yuzasini
milkdan boshlab tishning pastki
chetigacha tozalash.

Barcha tishlarning ichki yuzasini
milkdan boshlab tishning pastki
chetigacha tozalash.

Har bir tishning
chaynovchi yuzasini
tozalash.

Oldingi yuqori va pastki
tishlarning ichki yuzasini
tozalash.

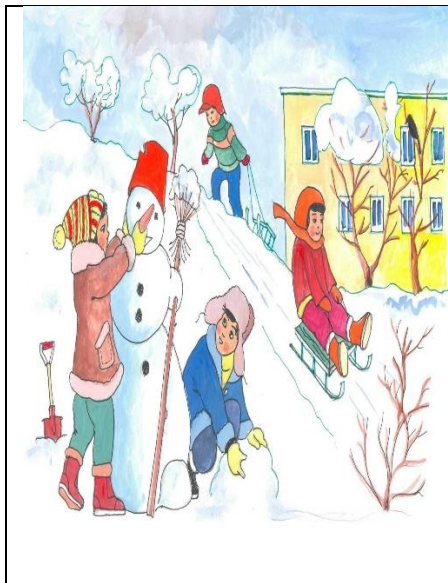
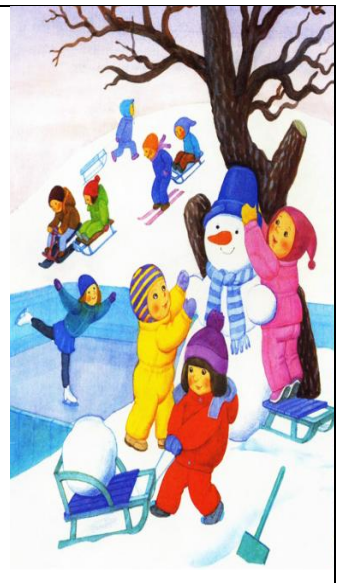

Til va lunjning ichki
yuzasini tozalash.

giz

BMZ

ATAMALAR IZOHLI LUG‘ATI

Metodik ishlanma — pedagogik faoliyat metodlari, usullari va yo‘llarining tavsifi.

Metodik tavsiyalar- ta‘lim, tarbiya va rivojlantirishning eng samarali metodlari va shakllarini amaliyotga joriy etishga yordam beradigan qisqa va aniq ifodalangan takliflar va ko‘rsatmalar majmui.

Metodik xizmat — metodik faoliyat bilan shug‘ullanadigan mutaxassislarning mashg‘ulotlari va vazifalari, faoliyat yo‘nalishlari bo‘yicha birlashmalari.

MTTda metodik ish — uzluksiz ta‘lim tizimining bir qismi. Maqsadlari: bolalar ta‘lim va tarbiyasining eng maqbul metodlari va usullarini o‘zlashtirish; ta‘lim-tarbiya ishini tashkil etish va olib borishda pedagoglarning tayyorgarlik darajasini oshirish; pedagogik jamoa a‘zolari o‘rtasida tajriba almashinuvini amalga oshirish va b. Metodik ish pedagogik jarayonning sifatini oshirishga yo‘naltirilgan bo‘lib, MTT jamoasi a‘zolarida psixologik-pedagogik tahlil malakalari va ko‘nikmalarini shakllantirish, har bir jamoa a‘zosining pedagogik faoliyatida individual uslubni qaror toptirish, pedagoglarning kreativlik darajasini oshirishga yordam beradi. Pedagogik jamoa bilan olib boriladigan metodik ish shakllari: pedagogik kengash, ma‘ruza, nazariy seminar, seminar-praktikum, ijodiy laboratoriya, konsultatsiya, ishga oid o‘yinlar, aqliy hujum, mashhur kishilar bilan uchrashuvlar, konferensiyalar, quvnoqlar va topqirlar klubi shaklidagi munozaralar, pedagogik ring, davra suhbatlari, pedagogik mehmonxona, qiziqishlar klubi.

MTTning ishlar nomenklaturasi — MTTda bajariladigan ishlarni yuritishda tuziladigan hujjatlar saqlanadigan yig‘ma jildlar ro‘yxati, ularning ustida hujjatlarni saqlash muddati ko‘rsatiladi.

“Metodik mahorat kuni” — tayanch maktabgacha ta‘lim tashkilotlarida trener (mentor)lar tomonidan yetakchi pedagoglarni maqsadli tayyorlash, ularning kasbiy mahoratini oshirish, ijodiy ishlash va o‘z bilimini muntazam boyitib borish uchun o‘quv-seminar, trening, mahorat darslari va mustaqil ta‘lim tadbirlari o‘tkazilishi belgilangan haftaning muayyan kuni;

“Metodik mahorat soati” — kasbiy rivojlanish kunlarida tashkil etilgan o‘quv mashg‘ulotlarida direktor o‘rinbosarlari tomonidan o‘zlashtirilgan yangi bilim va ko‘nikmalarni o‘zlari faoliyat ko‘rsatayotgan maktabgacha ta‘lim tashkilotlarida joriy etish, pedagoglar tomonidan qo‘llanilishini tahlil qilish, ularga zarur metodik yordam ko‘rsatish, kasbiy rivojlanish uchun tavsiyalar berish, guruhlarda ta‘lim-tarbiya jarayonini kuzatish, refleksiv amaliyot hamda malaka oshirish tadbirlari o‘tkaziladigan soatlar;

Refleksiv amaliyot — pedagogning o‘z faoliyatini tahlil qilish asosida uni takomillashtirish haqida mulohaza yuritishi;

FOYDALANILGAN VA TAVSIYA ETILGAN ADABIYOTLAR

1.O‘zbekiston Respublikasining 2019-yil 16-dekabrdagi “Maktabgacha ta’lim va tarbiya to‘g‘risida” O‘RQ 595-sonli Qonuni.

2.O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-maydagi “O‘zbekiston Respublikasi maktabgacha ta’lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish Konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida” PQ - 4312-sonli Qarori.

3.O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 22-dekabrdagi “Maktabgacha ta’lim va tarbiyaning davlat standartini tasdiqlash to‘g‘risida” 802-sonli Qarori.

4.O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019 yil 13-maydagi “Maktabgacha ta’lim tashkilotlari faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” 391-sonli Qarori.

5.O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 11-avgustdagi “Reabilitatsiya markaziga ega bo‘lgan Davlat ixtisoslashtirilgan ko‘p tarmoqli maktabgacha ta’lim tashkilotlari faoliyatini takomillashtirishga qaratilgan O‘zbekiston Respublikasi Hukumatining ayrim qarorlariga O‘zgartirish va qo‘shimchalar kiritish to‘g‘risida” 510-sonli Qarori.

6.O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta’limi vazirining 2024 yil 8 noyabrdagi “Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida malaka oshirishning “Metodik mahorat kuni” va “Metodik mahorat soati” tadbirlarini bosqichma-bosqich joriy etish to‘g‘risida” 362-sonli buyrug‘i

7.O‘zbekiston Respublikasining maktabgacha ta’lim tashkilotlari uchun “Ilk qadam” davlat o‘quv dasturi (2-nashr), 2022-yil.

8.Maktabgacha ta’lim vazirining 2021-yil 12-iyuldagi “Maktabgacha ta’lim tizimida uzluksiz metodik xizmat ko‘rsatish ishlarini yanada rivojlantirish to‘g‘risida” 128-sonli Buyrug‘i.

9.O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta’limi vazirlining 2025 yil 29 avgustdagi “MTT pedagoglarining ish hujjatlarini tasdiqlash to‘g‘risida” 323-sonli buyrug‘i

